Een schoone

Historie van den Edelen Jan van Parys/ Koningh van Vranckrijck: die door zijn groote vroomheyt/ geschicktheyt/ ende subtijlheyt/ verkreegh ende troude de Dochter des Konings van Spangien/ de welcke ondertrouwt was met den Koningh van Engelandt/ seer playsant om leesen.

t'AMSTERDAM,

Gedruckt by Jan Iacobsz Bouman Boeckverkooper, woonende tegen over de Koorn-Marckt/ inde Lelp onder de Doornen/ 1658.

PROLOGE.

HEr. eeren van Godt onsen Schepper ende Verlosser der gantscher menschelijcker naturen / moghen wy doen ende segghen in dese verganckelijcke werelt yet dat hem behagelijck ende aenghenaem zy / ende profijtelijck voor onse arme zielen / door middel zijnder heylighe ontfermhertigheyt. Maer om dat onse arme boosheydt terstondt vermoeyt is ende bekommert te lese n oft te hooren / dinghen die onse salicheydt aengaen / ende de verthooninghe van onse sonden / ende dat sy wel haest ende lichtelijck hun neyght tot ghebreecken ende zonden / ende datter groot quaet hedens-daeghs gheschiedt / om dieswille dat yegelijck lichtelijck verstandt heeft in ongestichte redenen / waer uyt groot quaedt komt / ende om te schouwen ledicheydt (die de Suster is der sonde) soo heb ick hier willen in gheschrift setten een geneuchlijcke Historie / ende daeromme ist saecke datter yet is dat niet en is soo dat behoort / datment my verghevе / want ick hebse gemaeckt soo na ende gelijck der waerheydt als het my mogelijck is gheweest / om te vergaderen de oude geschiedenissen / ende die te toonen ende te doen blijcken den Lesers / die den arbeydt sullen willen doen om die te lesen.

e De Koninck van Spangien den Coninck van Vranckrijck om onderstant badt / ende hoe de voorsz Koninck van Vranckrijck hem beloofde te helpen.

Het eerste Capittel.

DAer was voormaels in Vranckrijck een Coning seer wijs ende vroom / dewelcke hadde eenen schoonen Sone vanden ouderdom van drij Jaren / geheeten Jan / ende hy en hadder geen meer by de Koninginne zijn Huys-vrouwe / die een notabel ende wijse Vrouwe was. Soo hielt hem op dat pas de Koninc te Parijs met den meestendeel van de Baenderheerschap zijns Rijcx in groote genuchte ende solaes / want doen en wasser geen tijdinghe van oorloghe in Vranckrijck: Waer door dat de Coninck ende alle zijn Edele Baroenen in seer groote triumphe ende rijckdom overvloedelijck toenamen. Op eenen tijdt als de Coninck uptter kercke quam / verselt met zijn Vryheerē eñ Ridders / eñ was oft stont inden ingank van zijn Koninglijc Palleys (want op dē selven dach hieltmen een heerlijcke feeste /) soo quam voor hem de Koninck van Spangien / de welcke met seer groot ghewеen ende versuchtinghen hem liedt sincken voor de voeten des Conincx van Vranckrijck / ende terstont neyghde hem de Edel Koninck van Vranckrijck / om hem te doen opstaen / want van stonden aen kende hy hem / maer de Coninck van Spaengien en woude in geender manieren opstaen / noch hy en kost niet gesprecken / maer hy maeckte groot versuchten: Waer af de Coninc groote deernisse ende medelijden hadde / ende alle de Baroenen ende Ridders die om hem stonden. Als hy sach dat hy niet en woude opstaen / soo seyde hy hem dese woorden oft diergelijcke: Lieve broeder van Spangien / ick bidde u dat ghy u oprechtet / eñ dat ghy uwen swaren toorn wilt een luttel bedwinghen / tot dat wy de sake weten / want in goeder trouwen ghelooven wy u / dat wy nae ons vermogen u sullen helpen om die tot een eynde te brenghen / ten besten als ons moghelijck zijn sal / ist dat wy dat doen konne. Doen buctehy wederom / eñ hy hief de Coninck van Spangien op / de welcke begost te

segghen seer mistroostigh wesende / ende roepende met luyder stemme / Alderkerstelijckste ende machtighste Koninck / ick danck u ootmoedelijcken vande schoon biedinghe oft presentatie / die uyt uwe milde genade u belieft heeft my te doen. Ende om dat ghy ende uwe voor-saten zyt bewaerders van alle Coninckliickheyt / Edeldom / ende gerechtigheyt / soo ben ick ghekomen tot u om u te segghen mijn ongeluck / ongeval / en druckelijcke klachte. Weet Heere dat tot grooten onrechte ende sonder redene / ende onder den schijn van eenen nieuwen tribuydt / die in mijn Rijck hadde ingeset geweest om te wederstane het verdoemelijck voornemen des Coninckx van Granaten / die niet en gelooft in onse wet (welck voornemen hy ghedaen hadde op mijn rijck ende het heyligh Kersten Geloove) de Edel-lieden van mijnen Koninckrijcke hebben / overmidts hun valsch ingeven / 't Volck verleyt ende oproerigh ghemaeckt tegen my / dat sy my hebben willen dooden / ende ick hebbe moeten vlien so ick best hebbe ghekonnen / in dese staet sa ghy my siet / ende sy hebben de Koninginne mijn Huysvrouwe / ende mijn eenighe kleyne Dochter / die niet meer dan drie Jaren oudt is / belegert in een van mijne steden gheheeten Segovie / ende sy hebben raet gehouden om die te doen sterven / om te beter het rijk na hunnen wille te hebben. Ende als hy hem dese woorden vertelden / soo sloot hem sijn hert / ende viel in onmacht voor de voete des Koninckx van Vrancrijc dewelcke hem dede van stonden aen opheffen ende ophouden / ende als hy was tot hem selven gekomen / de Koninck die sijns ontfermde / seyde hem in deser manieren / Lieve Broeder van Spangien en wilt door droefheydt u herte niet quellen / maer hebt goeden moet / alsoo ghy hier te vooren altoos gehadt hebt: Want ick beloove en sweere u by mijn gheloove dat ick morghen ten alder vroechsten sal zeynden brieven naer Spaengien aen de Baroenen ende volck vanden rijcke / ende ist dat sy niet en willen gehoorsaem zijn / soo sal ick gaen in Persoone / ende salse brenghen tot redelijckheyt. De Koninck van Spangien hoorende dese toeseggingge / was hy wel blijde / ende seyde ootmoedelijck totten Koninck dat hy hem dancte van de deucht die hy hem gepresenteert hadde. Hier af wierden de Baroenen van Vranckrijck verblijdt / want sy groote deernisse hadden met den Koninck van Spangien / en oock groot verlangen om hun te oeffenen in feyte van Wapenen / want het was langen tijt dat in Vranckrijck geen oorloge en had geweest.

Desen heelen dagh werdt de Koninck van Spangien wel ghefeesteert / ende op dat pas en wert van dese matery niet gesproken / dan van vrolijck te zijn. Want doen begosten de Baender-Heeren ende Edel-lieden van Vrancrijck met lancien te steken uyt bevel des Coninckx / om den Koninck van Spangien te verblijden.

Hoe de Koninck van Vrancrijck schreef aen de Baender-heeren van Spangien / dat sy souden komē weder oprechten het onrecht ende oneere die sy hunnen Koninck ghedaen hadden.

Het tweede Capittel.

DEs anderen daeghs des morghens dede de Coninck eenen Brief schrijven alsoo hier nae volght: Op den kant boven in den Brief stont geschreven van Coninckx wegen: Ende des Briefs inhoudt aldus: Lieve ende wel beminde / wy hebben ghehoordt ende ontfanghen de klachte van onsen lieven ende wel beminden Broeder den Conick van Spangien uwen natuerlijcken Heere / inhoudende dat ghy t' onrechte ende sonder oorsaecke hem hebt verjaeght uyt sijnen Coninckrijcke / ende dat meer is / ghy hebt beleghert onse beminde Suster

zijn-

zijn Huys-vrouwe / ende meer ander groote saken die ghy hebt ghedaen tegen hem / welcke saecken een seer quaet exempel zijn tegen alle Koninckliickheyt ende edeldom. Waeromme ist dat wy willen weten de waerheydt van allen den handel om daer in te doen sulcke punitie ende provisie / als behooren sal met redene ghedaen te worden. Want wy hebben hem ghenomen ende gheset in onse bewaringhe / hem ende zijn gesin / ende zijn hoeden. U ontbiedende dat ghy van stonden aen ende sonder eenigh vertreck met den Legher aftreckt vande Conninginne uwe Landt-vrouwe / ende maeckt datmen haer sulcke ghehoorsaemheydt bewijse ghelijck als te vooren voor dit ghe-schil haer ghedaen werdt / ende gewoonlijck was te doene. Ende daer me brengt vanden principaelsten die onder u zijn tot in ghetale van twintigh / met schoon Gheselschap / sulcke als u believen ende goet duncken sal / om te segghen de oorsaecken die u verweckt hebben om die te doene / om daer in redelijck te doen soo dat behooren sal. U kondt doende dat indien ghy daer in ghebreeckelijck zijt / dat wy komen sullen in persoone / ende daer sulcken punitie over doen / datmen daer een euwelijck ghedencken sal. Gedaen te Parijs den eersten dagh van Meerte. Boven op den voorschreven Brief stondt gheschreven. Aen de Baender-Heeren ende 't Volck van Spangien. De Coninck dede terstont eenen Bode spoeden / dewelcke de voorschreven Brieven gegeven werden / ende de Koninck gheboot hem dat hy de meeste neerstigheyt doen soude / die hem meugelijck ware. Ende soo dede hy oock. Want in vijf weecken ginck hy daer ende quam weder.

Hoe den Herant des Conincks van Vranckrijck de antwoorde brachte die hem ghegheven hadden de Baender-Heeren en Ridders van Spangien.

Het derde Capittel.

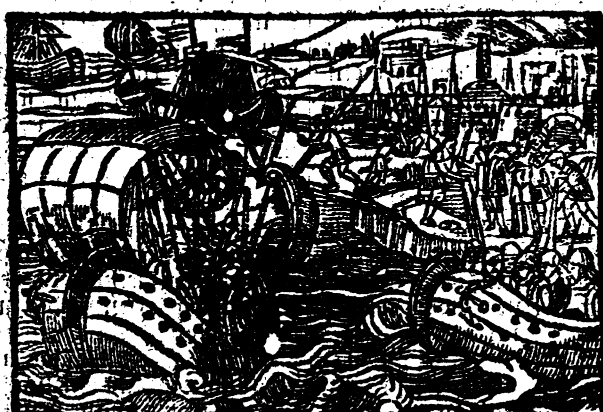
ALs de voorschreven Herant te Parys gekomen was / ginc hy aen 't Paleys afsitten van zijn Peerde ende ginck de trappen op / ende quam inde Kamer daer de Coninck was ende hy dede hem de behoorlijcke reverentie / ende seyde; Heer u believe te weten dat ick te Segovie gheweest hebbe / aldaer ick ghevonden hebbe groot volck voor de Stadt / die de Stadt beleghert hebben / ende de Conin-ginne is daer inne / ende ick heb uwen brief ghelevert den Baender-Heeren ende Hooft-lieden vander Arineye / dewelcke van stonden aen vergaderden / ende sy deden den Brief lesen by eenen van hunnen volcke / ende als sy dien hadden doen lesen / soo deden sy my op een zijde vertrecken / ende namen raedt. Ten eynde van twee uren daer nae oft daer ontrent deden my de voorschreven Baender-Heeren halen / ende deden my antwoorden met den monde alleene / segghende dat sy hun seer verwonderden / dat ghy op u neemt soo grooten arbeydt ende sorghe van een sake die gheensins u aen en gaet / ende dat ghy u niet en sedt in sulcken avontuere noch perijckel / hun-lieden te gaen soecken in 't Landt van Spangien / om deser oorsaecke wille / ende om geenderhande geloftenisse die hun voorschreven Heere u ghedaen mach hebben / ende soudt ghy u soo seer daer mede niet onderwinden: want om uwe Brieven noch om alle uwe dreyghementen en sullen sy niet laten hun voornemen te volbrenghen / ende sy segghen dat sy met u niet en hebben yet te doene. Ick begeerde aen hun dat sy my wilden antwoorde gheven in gheschrifte / maer sy antwoorden my dat ick anders niet soude hebben / ende sy gheboden my dat ick binnen ses uren den Legher ruymen soude /

ende

ende korts daer na 't Lant. Ende als ick sach dat ick anders niet en kost gedoen/ so ben ick haestelijck wederom gekomen/ ende my dunckt dat de stat sterck genoech is / ende dat sy die niet en sullen konnen in-nemen in langhe tijdt / ist datter victalie in is / ende de Lieden goet ende ghetrouwe zijn voor hun Vrouwe. Als de Coninck dese antwoorde hoorde / so was hy daer af qualick te vreden / ende niet sonder oorsake: Maer de Coninck van Spangien ende de Baender-heeren van Vranckrijck waren daer af seer blyde/ want zy hadden seer wel ghewildt dat de Coninck derwaerts ghereyst hadde met macht van Volck. Ende terstondt ontboot den Coninck alle zijn Baender-Heeren / Kapiteynen ende Hooft-lieden/ ende sonder eenigh vertreck dede hy ghereedt maecken 't ghene dat van noode was om in Spangien de Oorloghe te beginnen teghens de Baender-heeren van den Lande. Doen wierdt daer sulcke neerstigheydt ghedaen / dat ten eynde van den Mey naest-volghende den Koninck uyt Parijs scheyde met den Koninck van Spangien / tot in het ghetal van vijftigh duysent strijtbare Mannen wel gherust ofte ghewapendt / ende hy quam ende passeerde te Bordeaux ende van daer te Bayonne.

Hoe de Coninck van Vranckrijck quam ghetrocken in Spangien/ ende en vondt niemandt op den wegh / van den Ruwaert van Spangien/ de welcke terstondt de vlucht nam.

Het iiij. Capittel.

ALs de Koninck by Spangien was / settede hy alle zijn volck in seer schoone ordinantie / en gaf den last vander avontgarde den Coninck van Spangien. Sy quamen tot in Biscape altoos vast te samen gaende / want sy en waren nimmermeer verre de een van den anderen dan 2 oft 3 mijlen. Ende zy en vonden gheene avontuere diemen vertellen mocht tot dat sy waren wel verre in Spangien/ daer sy vonden den Ruwaerdt vanden Lande/

Lande met vijf-en-twintigh duysendt vechtende Mannen die hy vergadert hadde / ende zy waren seer qualijck gherust. Ende als zy de Francoysen ghewaer werden / dewelcke quamen wel dick tsamen ghedrongen ende in orden / soo ontviel hun de moet ende sy vloden van verVaertheden: Waer over de Francoysen gheen groot werck en maeckten / want sy wouden gaen op kloppen den Legher die voor Segovie lagh: soo quamen sy voor een stadt die Hun-lieden gheopent wert / gheheeten Burgos / welcke is eene van de beste steden vanden Lande. Ende de Coninck van Vranckrijck namse in genade / om dies-wille dat zy hadden soo haest ghehoorsaem gheweest.

Hoe de Ambassadeurs van de Baender-Heeren van Spangien quamen voor de Koninck van Vranckrijck.

Het v. Capittel.

DEn Coninck van Vranckrijck ende de Koninck van Spangien lagen acht dagen stille in de Stadt van Burgos / ende hierentusschen settede de Coninck van Vranckrijck wederom in gehoorsaemheyt eē groot deel van de steden die daer rontom liggen. Ende de gene die teken gaven van wederspannicheyt / die dede hy te gronde afwerpen / ende settense te vyer en te sweerde: De andere die tot ghenade quaemen die vergaf hy / also dat den roep daer af soo groot was over al Spangien / dat sy uyt alle de steden / borghtschappen ende Casteelen de sleutelen brochten / ende quamen gehoorsaemheydt bewysen den Koninck van Vranckrijck. Van daer / acht dagen ghepasseert zijnde / ginghen zy te Segovie / maer zy vonden op den wegh de Ambassadeurs der Baender-heeren van den belegghe / die quamen aen den Koninck om van peys te tracteren / ende daer werden ghedaen veel vertooningen aen den Coninck van Vranckrijck / van weghen de Baender-Heeren zijn beklaghende (met grooten onrechte) vanden Koninck van Spangien. Waer om hier af een korte conclusie te maecken / de Koninck van Vranckrijck die wijs was kennende hun erghheydt / antwoorde / dat indien 't hun goedt dochte dat zy hun ter weere stelden: Want nimmermeer en soude hyse in ghenade nemen / tot dat hy saghe komen alle de Edelen op hun knijen vallende voor hunnen Koninck / om hem om ghenade te aenroepen / ende het Volck in hun Hemden ende Bloots-hoofts / ende dat hy van den ghenen die daer de meeste schuldt toe hadden / vijftigh straffen soude / op datmen daer aen trouwelijck mocht ghedencken. De gene die ghekomen waren om de voorschreven boodtschap te doene / waren seer verbaest / ende niet sonder goede redenen / siende datse de macht van Vranckrijck niet en kosten wederstant / ende dat alreede twee derdendelen vanden Lande in zijn handen was. So en wisten sy niet wat sy doen soude / dan dat sy verkregen vanden Koninck x. daghen respijts / om dese Tydinghe te kennen te gheven den ghenen die hun uyt ghesonden hadden. Ende als zy by Hun-lieden ghekomen waren / ende geseyt ende ghedaen hadden hun rapport / so waren sy alle soo verslagen / dat de alderstoutste niet en wist wat zy segghen soude.

Hoe het ghemeyn Volck / de antwoorde des Conincx ghehoort hebbende / hun in de ghenade des Conincx begaven: Ende hoe de Coninck van Vranckrijc van de Coninginne van Spangien onthaelt wert.

Het vj. Capittel.

HEt ghepeupel viel af / ende werdt gescheyden vande groote Heeren / waer door siende dat sy niet en kosten wederstaen / soo quamen sy alle ter genade des Conincks / alsoo de Ambassadeurs hunlieden gheboodtschapt hadden. De Koninck ontfinckse / ende hy ondervraeghde neerstelijck nae de principale oproerders van dit Volck / ende vier vande meeste Baender-heeren van Spangien vandt hy / die dit hadden beroert om te komen tot den Rijcke nae hunnen wille. Dese werden ghevanghen ende tot vijftigh toe van hunne mede-plegers / die de Koninck dede voeren achter hem tot Segovye voor de Koninginne / de welcke quam in grooter eeren / ende seer schoon gheselschap te ghemoete den Koninck van Vranckrijck ende haren Man vier mijlen weeghs verre. Als sy was gekomen voor den Koninck van Vranckrijck / soo knielde sy op beyde haer knien van alsoo verre als sy hem kost ghesien: Ende van daer en woude sy niet opstaen / totter tijdt toe dat de Koninck wel haestelijck op sat die se op hief ende kuste. Ende de Koninginne / de welcke een seer suyse Vrou was / seyde aldus: Eylacen seer hoogh-gheboren ende machtige Coninck / die goedertierlijcke ghenade ghedaen hebt deser arme ghevangen Vrou / het is een onmeughelijcke sake voor alle menschen / maer onse Heere Jesus Christus gheve gratie mijnen Heere mijnen Man ende my daer inne te doen dat meugelijck is / ende hy wille daer in door zijn heylighe goetheydt de reste voldoen. Behoude Suster ende lieve Vrouwe / seyde de Coninck van Vranckrijck / die seer wel te vreden was / van zijne goede onthalinge ende wilkome / dat is al vergolden / laet ons van geen dinghen spreken dan van goede ghenoeghte te bedrijven. Nu gaet Vrouwe besoeckt den Coninck van Spangien uwen Man / die komt hier achter. Den welcken sy seyde: Als ick u zie / soo zie ick 't al. Daerom en sal ick u niet verlaten / (by alsoo verre alst u niet en mishaeght) tot inde Stadt toe. Als de Coninck sagh de groote ootmoedigheyt van dese Vrouwe / so dede hy haer op sitten te Peerde / ende hy keerde achterwaerts / ende hy leydese met hem met krachte tot den Coninck van Spangien haeren Man. De welcke hem dede een groote feestering ende wellekomme. Soo reden sy alle drie / te weten: de Coninck van Vranckrijck / de Coninck van Spaengien ende de Koninginne zijn Huys-vrou / koutende van veelderhande saecken tot inde Stadt van Segovye / de welcke al behangen was met Tapisserie op 't alderrijckelickste en kostelickste alst mogelijck was te doene. Ende de Edel Koninck van Vranckrijck wert ontfangen met de meeste eere ende ootmoedigheydt alsmen doen mocht. Waer af hy ende alle zijn Baenderheeren ende volck van oorloghe seer wel te vreden waren vande goede onthalinghe die op dat pas hunlieden ghedaen wert / ende sy waren seer blijde dat sy sagen de schoone Stadt soo wel gereet ghemaeckt ende geordonneert als sy was. Want noyt en hadden sy sulcke dingen ghesien.

Hoe de edel Koninck van Vranckrijck quam inde stadt van Segovie / met den Coninck en de Coninginne van Spangien / ende oock de Gevangenen / om punitie daer over te doene.

Het sevende Capittel.

DE Feeste duerde vijfthien daghen lanck inde Stadt van Segovye / ende daer wierden gedaen schoone Batementen ende Steeck-speelen / die ick late te schrijven om de kortheyts willen. Maer de Coninck van Vranckrijck dede justitie doen over de gene die dit onrecht begost hadden teghen den Coninck van Spangien. Soo dede hy ten eynde van

de vijfthien dagen oprechten een stellagie recht in 't midden van de Stadt / ende voor al het Volck dede hy onthalsen de 4 principaelste die schult hadden in dese sake. Daer nae zandt hy in elcke groote Stadt vijf vande anderen / om een exempel te gheven den Volcke van wel te dienen / ende gehoorsaem te zijn hunnen Koninck / beter dan sy te voren gedaen hadden / ende dat een yegelijck daer aen eenen goeden spiegel nemen soude. Nae desen sette hy den Koninck van Spangien in zijn Coninckrijck / ende hy werdt beter gehoort ende ontsien dan hy opt en hadde geweest daer te voren. Dit gedaen zijnde / wert de Koninck van sinne wederom te keeren na Vranckrijck met zijn Volck van Wapenen / want hy hadde 't geheele Land in goeden vrede ende eendrachtigheydt geset.

Hoe de Koninck van Spangien presenteerde den Coninck van Vranckrijck tribuyt te geven / ende van 't goet onderwijs des Conincks van Vranckrijck voor zijn vertreck.

Het achtste Capittel.

ALs de Coninck ende de Coninginne van Spaengien saghen dat de Coninck woude weder-keeren nae Vranckrijck / so en wisten sy niet in wat manieren sy hem souden dancken vander deught ende eere die hy hun-lieden hadde bewesen / daerom quamen sy voor alle 't volck voor zijn voeten knielen / segghende: Alderhooghsten ghebooren ende moghende Coninck / wy weten wel dat ghy hier niet en mooght lange blijven om de saecke van uwen Koninckrijcke. Soo weten wy oock dat ons niet mooghelijck is te konnen vergheldén in eenigher maniere dattet zy: maer nochtans 't ghene dat in ons macht is / begeeren wy geerne te doen ende te vervullen teghens u. Soo bidden wy u ootmoedelijck dat ghy wilt insetten op ons ende op onse Nackomelinghen sulcken tribuydt ende in-komen als 't u believen sal / want van u ende uwen Nac-komelinghen willen wy van nu voortaen houden onse Koninckrijck als goede ende getrouwe Ondersaten / want het is wel redene. Als de Koninck dese woorden hoorde / soo hadde hy daer mede seer groot medelijden / ende hun opheffende / antwoorde hy: Lieve Vrienden / gelooft my dat gherechtigheydt om Landen te winnen ende te krijghen my niet en heeft doen komen in dit Koninckrijck / maer de begeerte ende wille gherechtigheydt te vermeerderen / ende de Koninckliijcke eere te bewaren ende te onderhouden: Soo bidde ick u datmen niet meer en spreke van dese woorden / maer ick late u / ende scheyde van u op sulcke leere / dat ghy niemandt overlast en doet / maer denckt dat ghy wel doet ende wijsselijck regeert uwe ondersaten in goede gerechtigheydt ende inde vreese Godts / want door sulcken middel suldy voorspoedt hebben / ende niet anders: Ende ist dat u yet over komt laet het my weten / want sonder eenighe faute ick sal u onderstant doen ende helpen. Als sy sagen de groote liefde ende goet-hertigheydt die de Koninck tot hun-lieden hadde / soo nam de Coninginne haer Dochter / de welcke was vanden ouderdom van vijf oft ses Maenden / in haer armen / ende sy quamen voor den Coninck van Vranckrijck hem aen-soecken dattet hem beliefde te aenhooren een kleyne Beede die sy hem doen woude. Ick wilt geerne doen seyde de Koninck. Ende doe begost de Koninginne aldus te segghen / Heere misdoien dat de saecke so staet / dat wy in u hebben alle onse hope / soo bidden wy u ende aensoecken dat dese arme Dochter / die ghy hier siet in mijn armen / u bevolen sy: wy en hebben geen hope nimmermeer an-

der Kinderen te hebben / want wy zijn alree tot onse daghen ghekomen: daeromme ist dat haer Godt gratie gheeft dat zy komen mach tot bequaemen ouderdom om eenen Man te nemen / soo believe u haer te versien van eenen Man soo 't u believen sal / ende soo ghy sien sult dat haer van noode sal zijn / ende dat ghy den selven gheeft het Regiment van desen Lande. Want wy willen dat van uwent weghen hier een Coninck gheset worde alsoo 't u goedt duncken sal / want 't is redene. Als de Coninck van Vranckrijck sach haer groote ootmoedicheyt / soo werdt hem zijn herte weemoedigh / ende had groote deernisse met hun-lieden / ende hy antwoorde hun in deser maniere: Lieve Vrienden ick dancke u van de grote jonste die ghy tot mywaerts hebt / ende weet dat uwe Dochter niet en is t' ontsegghen / ende ist dat Godt mijnen Sone gratie geeft te leven tot volwasschen ouder / ende uwe Dochter / soo soude ick seer blijde zijn dat zy inden houwelijcken state tsamen ghevoeght werden / ende ist dat my Godt gratie gheeft tot dien tijt te leven / ick belove u dat mijn sone geen ander wijf hebben en sal dan uwe Dochter. Aylacen! Heere om Godts wille genade / en bestatet niet / ende denckt niet dat mijn Heere mijnen man ende ick so vermetelijk zijn / dat wijt u gesept hebben ende aengesocht te dier meyninge dat ghyse nemen soudet voor uwen Sone / maer alleenlick voor eenigen Heere van uwe Baroenen / sulcken alst uwe goedt believe zijn sal / want ghy soudt ons te veel eeren bewijsen dat ghy haer gaeft mijn Heere uwen Soone. Seecker seyde de Coninck dat ghesepdt is dat blijft ghesepdt. Ende ist dat het Godt belieft dat wy leven / soo sal daer af meer ghesprooken worden / want nu en konnen wy niet wel yets anders daer af ghedoen / soo sullen wy dan oorlof nemen aen u. Voorwaer seyde de goede Koninginne / soo verre alst u belieft / mijn Heer / mijnen Man ende ick met onse Baender-heeren sullen u ghelepden tot Parijs toe / want ick hebbe seer groote verlanghen ende begeerte om te siene mijne Eerweerdighste Vrouwe de Coninginne van Vranckrijck. Mijn vrienden (antwoorde de Coninck) ghy en kondt op dit pas niet wel komen / ende het en behoort oock niet / want uwe volck 't welck korts onder subjectie ghebrocht is gheweest / mocht lichtelijck in uwen af wesen verleydt worden in korter tijdt / om dies wille dat alle de misdadige niet doodt en zijn noch oock de Vrienden ende maghen der gheener die ghestraft zijn / de welcke mochten maecken oft bestaen teghen u eenighe wrake oft eenige quade muyterye. Daerom ist dat u belieft / ende oock soo rade ick u dat ghy geensins van hier en schepdet / maer dat ghyse alleenlijck onderhoudet in goeden peys ende liefde / ende houdt u op uwe hoede / ende doet goedt recht den armen als den rijcken / ende vreest ende bemindt Godt / ende dient hem voor alle andere wercken / want alle goet sal u daer af komen / ende sonder zijne gratie en kondt ghy gheen goet verwerven: Ick bevele u oock den staet van onse Moeder de Heylighe Kercke / ende de Armen / de welcke zijn de Leden ons Heeren / ende siet wel toe dat sy niet en worden verdruckt noch vertreden / ende Godt sal u helpen. Ende nae dit schoon onderwijs / ende leeringhen / welck de Coninck hun-lieden deden in de teghenwoordicheydt van veel groote Heeren / Baroenen ende Ridders van name / soo wel van Vranckrijck als van Spangien / soo namen sy oorlof d'een aen d'ander / met groote weeninghe ende misbaer des Conincks ende der Koninginne / ende der Landt-heeren / die hem ghheselschap hielden eenen seer langhen tijdt. Ende de Coninck van Spangien schanck groote ende rijckelijcke giften den Coninck ende den Baender-Heeren ende Ridders van Vranckrijck / alsoo datter niemant

nandt en was in de heyr-kracht kleyn noch groot hy en beloofdes hem/ ende hy n hieldt den Koninck van Spangien voor een vroom ende machtich Coninck. Soo deden zy menighen dagh-reyſe dat zy te Parijs quamen / daer ſy ſeer blijde-lijck ende eerlijck ontfangen werden/ende die feeſte duerde acht daghen. Daer na/ nam een yegelijck oorlof vanden Coninck dieſe wel te vreden na hun huys ſant.

Hoe de Koninck van Vranckrijck ſterft / waer af men grooten rouwe bedreef over 't geheele Coninckrijck van Vranckrijck.

Het neghende Capittel.

De edel Coninck van Vranckrijck ten eynde van vier of vijf Jaren daer na kreegh een ſieckte die hem langhe by bleef / ende ten laetſten ſterft hy / 't welck groote ſchade was voor 't Landt / ende over hem wert grooten rou bedreven over 't geheel Coninckrijck/ſonderlinge de Coninginne/ die hem ſeer lief hadde: Soo wert hy ghebalſeint/ ...helijck als ſulcken Prince toe behoorde/ ...n hy wert in 't graf geleyt / ende de uytvaert gedaen ſo het betaemde. De Coninginne die wijs was / nam op haer 't Regiment van den rijcke/om dat haer Sone noch jonck was / ende ſy regeerde dat in goede vrede / geruſtheyt ende eendrachticheyt van juſtitie. Ende luttel tijts daer nae wert mijn Heer Jan haer ſone Coninck gemaeckt / waer af dat alle 't lant voor een wonderlijcke blijſchap bedreven wert. Soo ſullen wy aflaten te ſpreecken van hun-lieden/ende wy ſullen wederkeeren tot den Coninck ende de Coninginne van Spangien /welcke wel onderhielden de goede leeringhe die de Coninck van Vranckrijck hun gegeven hadde / ende zy Gouverneerden hun Lant/ende Coninckrijck in goede vrede / gerechticheyt ende liefde van hunne onderſaten.

Hoe de Coninck van Spangien ſeker tijdinghe kreech dat de Coninck van Vranckrijck geſtorven was/waer af hy ende de Coninginne groote rouwe bedreven.

Het thiende Capittel.

Ontrent deſe tijdt quam de tijdinghe in Spangien hoe de Coninck van Vranckrijck was ghereyſt van lijf ter doodt / waer door dat grooten rouwe

bedre-

bedreven werdt vanden Koninck ende de Koninginne ende alle de Baender-heeren van den Lande. Ende daer en was geen klooster / kercke noch Convent / de Koninck ende de Koninginne en deden daer Uyt-vaert / Ghebeden ende Oratien doen voor de ziele des Koninckx van Vranckrijck. Ende de Coninck ende de Koninginne droeghen een Jaer den rouw / ende sy deden daer inne seer wel soo sy schuldigh waren. Nochtans en is gheenen rouw soo groot / die ten eynde van sekeren tijdt niet en stille / ende datmens niet en verghete: Ende sonderlinge als de partyen soo verre ghesetten zijn de een vanden anderen. De Koninck ende de Koninginne van Spangien deden haer Dochter seer wel op-brengen / ende sy deden haer leeren alle goede manieren / ende alle Talen spreecken / alsoo datmen geen Dochter en wist in 't gheheel Coninckrijck van Spangien / schoonder / wijser / ende bevallicker noch beter ghemaniert dan sy en was. De Vader ende de Moeder / te weten de Koninck ende de Koninginne wierden oudt / ende en hadden anders gheen Kinderen dan die Dochter / van den ouder van vijftien Jaeren. Ende sy dachten in hun selven dat het van noode was ende tijdt om beter te doen ende tot hunnen troost / dat mense besteede aen yemandt die 't Rijck regieren mochte. Ende sy deden vragen in alle Landen / oftmen soude moghen eenen Man vinden die bequaem ware voor de voorseyde Dochter; want sy hadden van al tot al vergeten de belofte die sy den Coninck van Vranckrijck ghedaen hadden / soo dat ten lesten dese tydinghe quam aen den Coninck van Engelandt / die doe ter tijdt Weduwer was: Waer door hy hem beriedt dat hy eenen Ambassaedt soude seynden in Spangien.

Hoe de Coninck van Engelandt door eenen Ghemachtighden ondertrou dede niette Dochter des Coninckx van Spangien.

Het elfde Capittel.

DE Coninck van Engelandt hoorde seggen van dese Dochter die soo schoon / wys ende wel gemaniert was / soo dachte hy in hem selven dat het goet zijn soude dat hyse dede te Wyve begeeren. Om deser saecken wille sant hy in Spangien een seer schoon gheselschap van zijn Baender-heeren ende Ridders in Ambassade / om de Dochter ten houwelijck te begeeren. Ende de voor-seyde Ambassadeurs gaven schoon presenten de Coninck ende de Coninginne / der Dochter / den Baenderheeren ende Ridders van Spangien / om die badt te trecken tot hunnen wille / ende sy deden soo veel by den Koninck ende de Coninginne dat de Dochter hunliedeh gheaccordeert werdt. Waer af de Dochter niet te vreden en was / want men had haer gheseyd dat de Koninck van Engelandt seer oudt was / maer om de liefde van haer Vader ende Moeder / en dorste sy daer niet een woort af segghen / op dat sy daer om op haer niet vergramt en werden. Doen wert 't houwelijck op-gheslaghen door eenen Procureur oft gemachtigden: de Grave van Lancaster gaf haer de onder-trou inden naem vanden Coninck: Waer af de Enghelsche seer blijde waren / ende sy hielden daerom groote Feeste / ende sy schoncken schoone Juweelen hunder nieuwer Vrouwen ende de jonckvrouwen / ende ten eynde van acht dagen wouden sy wederkeren om hunnen Coninck antwoorde te seggen hoe sy de sake beschickt hadden / ende daer werdt eenen termijn genomen om te trouwen. Ende sy gheloofden dat sy binnen den voorseyden tijdt hunnen Koninck mede brengen souden om 't Houwelijck te volbrenghen. Ende sy namen oorlof aen malkanderen / ende de Engelsche reysden wel welijck uit Spangien / om dat sy hun dingen

dinghen so wel gedaen hadde / ende sy deden sooveel met hun dach-reysen / dat sy in Engelandt aen quamen / daer sy met groote blijschap werden ontfangen / ende sy quamen te Londen / ende daer festeerde hun de Coninck wonderlijcken.

Hoe de Ambassadeurs de tijdinge brachten aen den Koninck van Engelandt / van 't gene dat sy gedaen hadden met de Koninck van Spangien.

Dat ix. Capittel.

Soo werden de Ambassadeurs ontfanghen in seer grooter eeren ende blijschap vanden Koninck van Enghelandt hunnen Heere / ende hy vraeghde hunlieden hoe sy gehandelt hadden aengaende dier materie. De Grave van Lancaster antwoorde / hoe dat sy in Spangien aen-ghekomen zijnde / daer af-spraken met den Coninck ende met de Coninginne / de welcke ons voor een antwoorde gaven / dat sy seer blijde waren met dit houwelick / ende dat ghy hunlieden veele eere bewijst: Daeromme sonder lange te beyden / soo dede ick haer ondertrouwe voor u als gemachtighde / ende wy hebben tijdt ghenomen om te trouwen / van heden in vier Maenden.

De Coninck hoorende dese tijdinghe / wert soo bevangen met blijdschap / dat hy dede uyt-roepen in Londen / datmen in acht dagen de winckels niet open doen en soude / en datmen feest houden soude. Hier en tusschen dede de Coninck groote ghereetschap maken / om die te trouwen die alreede zijn herdt verwonnen hadde / want hy hadde seer groote begeerte om haer te contenteren / om dies wille datmen hem heymelijck de bootschap ghebrocht hadde / dat sy geen gheneuchte en hadde inden houwelijcke. Ende om dat de Koninck van Engelandt niet wel in zijnen Lande gouden laken en vandt / so dachte hy dat hy te Parijs soude komen passeren / om hem te voorsien van kleynodien ende juweelen / so hem van noode was. Soo trock hy uyt Engelandt met schoon geselschap (want in dien tijde en wasser geen tijdingen van oorloghe.) So quam hy te scheepe over in Normandien / met vier hondert Peerden / toe-gemaeckt

maeckt na de mode van dien Lande / en hy reysde soo langhe dat hy te Parijs quam / daer was de jonge Coninck van Vranckrijck vanden ouder tusschen xviij ende xx jaren / soo schoon ende soo wijs dattet wonder was / ende hy liedt hem gheheelijck regeren vande Coninginne zijn Moeder / ende daerom ginck het hem wel / want sy hielt het rijck in goede politie ende stillicheyt.

Hoe de Coninginne van Vranckrijck sandt den Koninck van Engelandt te gemoete / vande grootste van haer Baenderheeren / ende oock vande Borgers vander Stadt.

Het xiij. Capittel.

DOe nu de Coninginne van Vranckrijc wiste de komste vanden Coning van Enghelandt / soo dede sy hem teghen int ghemoete gaen alle de Baender-heeren ende Borghers van Parijs in schoonen ordinantie. Op dien dach en was de Jonge Coninck niet in Parijs / maer hy was gaen jaghen een wilt Swijn in 't bosch van Ardennes / daer bleef hy den gantschen dagh. Als de Coninck van Enghelandt gekomen was binnen Parijs / soo quam hy de Coninginne besoecken / de welcke hem seer wel feesteerde. Ende alsoo als sy tsavondts over 't maeltijdt saten / soo verklaerde de Coninck van Enghelandt de Coninginne de oorsake van zijn reyse / ende waerom hy door Vranckrijck passeerde / ende hy prees wonderlijcken de schoonheyt ende de verstandicheyt vander maghet. Ende over maeltijden werdt van gheen ander materie gesproken / want de Koning van Enghelandt hadde daer groote zin toe / ende sonderlinge gelijck dese oude mans die terstondt ghebreydelt ende ghetoomt zijn. Na den eten quamen alle de instrumenten / ende sy dansten / ende sy bedreven de meeste gheneuchte als haer meughlijck was. De Koninck van Engelandt verlanghde seer na den Jongen Coninck van Vranckrijck: ende na dat sy langhe den tijt overghebracht hadden / soo ginck de Coninck van Engelandt ende vertrock met alle zijn Lieden de welcke seer blijde waren van de onthalinghe ende vande eere die de Coninginne hun-lieden ghedaen hadde. Als nu de Coninck in sijn Kamer was / soo begosten sy de Coninginne wonderlijcken te prijsen / die hun-Lieden soo groote eere bewesen hadde. Als de Coninginne in haer kamer was / soo quamen haer de woorden wel te voren / die de Coninc haer man saligher haer ghesepdt hadde / als hy wederom quam uyt Spangien / hoe hy belooft hadde sijnen Sone te gheven der dochter des Conincks van Spangien. Ende ook had sy wel gewilt dat haer Sone gehouwet had gheweest. Soo dede sy halen den Hertogh van Orliens ende den Hertogh van Bourbon / die in Spangien gheweest hadden met den Koninck van Vrancrijck / en seyde tot hunlieden aldus: Lieve Cousijns ick heb u doen halen als mijne en mijns soons principale Vrienden. Ghy hebt gehoort de groote deuchden diemen seydt te zijn in dese Dochter van Spangien / het is tijdt soo ghy siet dat de Coninck mijne sone ghehouwt zy. So heb ick gedacht datmen geen schoonder houwelijck en soude moghen vinden / ist dat de Dochter sulcx is soomen seydt. Daerom bid ick u dat ghy my daer inne raedet / want ick gelooве wel / waert sake dat de Coninck van Spaengien wiste dat mijn sone haer soude willen hebben / dat hyse hem geerne geven soude.

De Heeren sagen op de Coninginne / ende seyden haer dat sy niet beters en kost ghedoen. Ende sy gaven hun selven groote schuldt dat sy niet eer daer af ghesproken en hadde: Ende daerom ginghen sy ter selver uure int bosch van Ardennes tot hunnen Coninck / om hem die nieumare te seggen.

Hoe

Hoe de Hertogh van Orleans ende den Hertogh van Bourbon by nachte quaemen in 't Bosch van Ardennes om met den Coninck te spreken.

Het xiiij. Capittel.

DE twee Graven van de Conninginne gescheyden zijnde / trocken sy na den Coninck / den welcken sy vonden slapende / maer soo haest als hy wiste dat zy ghekomen waren / so dede hyse halen / om te weten wat hun porrende soo spade te komen. Ende als sy lieden den Koninck vertelt hadden de materie die tusschen sijn Moeder ende hunlieden gheweest hadde / soo seyde hy tot hun-lieden dat sy souden gaen slapen / ende dat hy smorghens vroegh daer op gepeyst soude hebben / ende hy soude hun daer op antwoorden / daerom namen de Baender-Heeren oorlof aen hem / ende sy gingen tot hun ruste. Ende als sy wegh ghegaen waren / soo meynde de Koninck te slapen / maer hy en kost / soo waeckte hy den gheheelen nacht / denckende op de schoonheydt die sy hem ghseydt hadden die inde Dochter was / want sy was hem alrede in sijn herte gekomen / maer hy bedochte dat sy hem gheweyghert mocht worden / om dies wille datse de Koninck van Engelant alreede ondertrout hadde. Soo overleyde hy in hem selven een seer schoon maniere en vreemt om te doen / de welcke hy in zijn verstant voor hem nam te doene ende te volbrengen / ende hy brachtse ten eynde soo wijslick als opt man dede. Alst dagh was smorghens / so stondt de Coninck op en hadde dit werck niet vergheten / soo seyde hy tot de Baenderheeren: Ick wil gaen tot mijn Moeder de Conninginne so heymelijck datmen my niet ghewaer en worde / gaet ghy lieden voor / en doet my vergaderen alle de meeste van mijnen raede erghens op een secrete plaetse. Terstondt scheyden de Baenderheeren van Ardenne / ende quamen te Parijs / want het niet verre en was / ende quamen by de Conninginne / en seyden haer 't gene dat sy gedaen hadden / en hoe de Coninck bedectelijck quam / want hy niet en woude ghekendt zijn vande Enghelsche / om dat hy wiste dat de Coninck een sonderlinghe affectie ende begheerte tot deser saken hadde.

Hoe de Koninck van Vranckrijck secretelijck by sijn moeder quam / ende raet hielden / ende van sijn toerustinghe om naer Spaengien te trecken.

Het xv. Capittel.

DEs morghens heel vroech quam de Coninck tot sijn Moeder / en dede terstont vergaderen alle de principaelste Baenderheeren ende secreetste Rade / en seyde: Mijn lieve vrou Moeder ick heb verstaen d'oorsake waerom ghy my ontboden hebt / ende daer op genoegh gedacht: Ende ick weet wel dat ghy nocht mijn maghen die hier zijn my niet en soude willen raden dat niet en ware mijn eere ende Profijt. Ist dat de sake sulcx is / so men seyt / so soude ick wel willen daer nae hooren / want niet beters en soude ick konnen vinden. Maer ick sie daer in groote letselen / om dies-wille dat zy onder-trouwt is aen den Coninck van Enghelandt / diese gaet trouwen. Hieromme en sal de Coning van Spangien misschien zijn belofte niet willē breken. Ende waer dat also / dat soude ons een groote oneere zijn. Het ander punct is / dat / ist dat de Coning van Spangien ons haer toeseydt / oft verleent / ende als wy haer ghesien sullen hebben / sy ons niet aen en staet / dat soude wederom een groote vileynigheydt zijn / dat wy haer hadden doen verliesen haer eerste houwelijck. Ende so ghy weet het is een sake die behoort te komen uyt vryen wille / want 't houwelijck is een langhe kansse.

Ende

Ende om dese twee puncten badt een slot ende een eynde te gheven / soo heb ick ghedacht te reysen naer Spangien in verkleedt ende verborghen habijt / in soo grooten triumphe alst moghelijck ware / ende ick sal mijnen naem veranderen ende ick sal mijne heyrkracht doen trecken door eenighen anderen wech / ende mijn wagenen / de welcke alle daghen van my tijdinge hebben sullen. Ende als ick daer ghekomen sal zijn / nae dat ick sien sal de handelinghe van te trouwen oft niet / soo sal ick 't doen. So bid ic u dat ghy u hier op wilt versinnen ende daer af uwe meeninghe segghen / want ick en sta soo vast niet op mijne opinie / ick wil wel uwen raedt volghen. Als de Koninginne haren Sone soo wijsselijck hoorde spreken / so was zy daer af seer blijde / ende soo waren ooc alle de gene die vanden rade waren / daer nae soo seyde de Koninginne: myn alderliefste sone / my dunckt dat ghy u voornemen wijsselijck genomen hebt / te reysen in sulcker manieren als ghy bescheyden hebt. Want principalick en behoort geen houwelijck gemaeckt te worden / als de partye niet gewilligh en zijn / ende dat sy daer toe komen door goede ende waerachtighe liefde: Anders zoo komt daer groot ongheval ende quaedts uyt / daerom ben ic van uwer meyninge / alsoo nochtans dat ghy niet soo grooten staet alst mogelijck is / daer heenen gaet / oft by avontuere ghebeurde dat 't houwelick gemaeckt werde / want mijn Heer uwe Vader quam van daer in grooter triumphe ende eere; daerom en meuchdy uwen staet niet verminderen. Want het is van noode dat ghy daer seer prachtig zijt / om altoos u edel Koninckrijck te eeren ende te doen ontsien. Om kort te maken / zy waren alle van deser opinie. Ende alst al ghesloten was / soo ordineerdemen / dat de jonghe Coninck den Coninck van Engelant niet zien en soude dan heymelyck / op dat hy van hem niet gekent en werde. Ende het werdt gheordonneert datmen de gulden ende zijde Laeckenen / de schoonste Kleynodien / ketenen / halsringen / ende andere dingen die totter sake dienen mochte / nae Spangien soude voeren / ende datmen des een deel laten soude om te helpen den Coninc van Engelandt daer mede te gerieven / ende dat de Koninginne hem op houden soude seven oft acht daghen tot dat de Coninck van Vranckrijck soude bereyt zijn om te reysen. De Koninginne dede openen alle

des

des Koninex schatten / die wonderlicken groot waren / want hy en had noyt oorloge gehadt dan in Spangien / daerom werdt daer ghevonden groote overvloedichept van ryckelijcke juweelen / welcke de Koninck nam om met hem te voeren. De Hertogh van Orleans had den last om de gerectschap te maken van 't gene dat van noode was. So nam hy hondert vande eerlijckste Baenderheeren vanden huyse des Koninex / die van zijnen ouder waren / ende hondert seer schoone jonghe pagien. Soo dedese de Hertogh van Orleans kleeden met sulcke levrye als hem docht 't beste te zijn. De Koninck keerde weder in 't bosch van Ardennes / eñ seyde de Hertoch van Orleans / dat hy de meeste neerstighept doen soude als mogelick ware / ende dat so haest als de pagien ende Baenderheeren gereet waren / dat hy die tot hem brengen soude te Ardennes. Eñ hier en tusschen de Hertoch van Orleans eñ van Bourbon die den last hadden / deden gereet maken twee duysent mannen vande meeste vanden rijcke / eñ vier duysent artsiers oft schutters met de schiltknechten eñ pagien / om te bewaren ende geleydē t' groot getal vande koffers ende bagagien oft muylē die hy voerde. Want daer in wert geleyt 't gulde en zijde laken / kleynodien eñ ontallicke rijckdom / eñ hy dede mede leyden met de voorschreven wagens / kleer-makers eñ borduerwerckers die anders niet en deden dan kleederen makē van menigerhande manieren. De Koninginne hielt den Koninck van Engelandt soo sy best mochte / beyde tot dat haer Sone gereedt was / welcke hier binnen dede soecken gulde eñ zijde lakenen eñ ander bagagie om haer te versien / maer sy vonden die seer luttel / want de Koning van Vranckrijc had genomen al 't beste eñ schoonste: Waer af de Engelsche seer verwondert waren / dat in sulcken stadt als Parijs so luttel zijde lakens was / nochtans moestē sy in danc nemen 't gene datse vonden. Hier en tussen was de Koninck van Vranckrijck gereet om te scheyden / ende sy reysden met benden / d' een door d' een plaetse / d' ander door een andere / alsoo dat de Koninck van Engelant des niet gewaer en wert.

Hoe de hondert Ridders met de Pagien voor den Konink van Vranckrijck quamen te Ardennes / ende met hem in ordonnantie wegh-reysden.

Het seftiende Capittel.

De hondert Baenderheeren ende die hondert Pagien quamen in schoon ordinantie voor den Koning te Ardennes seer fraey ghekleedt nae den tijdt die doe was: Want sy waren alle gekleedt met Fluweel / gheboort rontomme met louter goudt / ende de Wambeysen waren van fijn Carmozijn Satijn. Sy waren wonderlijcken moy ende wel gherust / maer boven alle was de Koninck van Vranckrijck de schoonste eñ de volmaeckste / want hy was een schoon groot man. Doe verboodt hy van stonden aen zijn Volck / datse niemandt seggen en souden wie hy was / dan dat hy hiete Jan van Parijs / ende dat hy eens rijcke Borgers Sone was van dier stede / die hem achter ghelaten hadde grooten rijckdom ende groot goet nae zijn doodt. Als hy wiste dat de Koninck van Engelant 's anderdaeghs wech-trekē woude uyt Parijs / soo schiet hy eñ nam zijnen wech door de Beaulse / want hy wiste wel dat de Koninck van Engelandt woude trecken tot Orleans eñ van daer te Bordeaux / ende daerom reysde hy voor tot Estampes / eñ als hy gewaerschout was dat de Koninck quam / so schiet hy uyt Estampes / ende reet door de Beaulse al suyverlick om te verbeyden den Conink van Engelant. Eñ het was op een dingsdach dat de Coninck hem dede noemē Jan van Parys / ende reet met de twee hondert grau peerden ende 't voorsz. volck door eenen wegh / ende zijn heyr door eenen anderen wegh / op dat de Coninck hunder niet en soude

gewaer worden/ ende dat geleyde de wagenen en schatten/ ende sy hadden alle dage tijdinge d'een van d'ander / d'Engelsche Coninck schiet upt Estampes / ende hy reet wel sterckelick / so seyden hem zijn Lieden / dat voor hunlieden was eenen hoop Volcks seer wel gerust / ende dattet goet ware yemant daer aen te senden.

Hoe de Koninck van Engelandt eene Heraut sant/ om te sien wat volck het was/die voor hem henen trocken.

Het xvij. Capittel.

DOe ghebodt de Coninck van Engelandt eenen van zijnen Herauten dat hy soude gaen besien dien schoonen hoop / ende ondersoecken wie de Heere was van hunlieden / en dat hy hem groeten soude van zijnent wegen: en terstont schiet de Heraut vande Coning van Engelandt / ende hy stack zijn Peerdt / ende maeckte soo veel dat hy quam seer nae by hunlieden / ende besaghse wel ost geerne / om datse in schoon ordinantie reden / en alle de peerden even gelijck. Soo en wist hy niet wat doen / want het dochte hem Engelen te zijn upten Hemel gekomen / want van zijn leven en hadt hy noyt soo schoonen hoop gesien. So nam hy eenen moet / ende hy gaf hem inde bewaernisse Godts / en quam seer nae by de leste / ende al bevreest ende bevende / seyde hy: Godt groet u mijn Heeren. Weet dat de Coning van Engelant mijn meester die my volgt my sent tot u om te weten wie de hooftman is van dit schoon geselschap. Vrient seyde een van hunlieden / het hoort onder Jan van Parijs / onsen meester. Is hy hier? Ja / antwoorde de Francoysen / hy rijt van verre voor. Dunckt u (seyde hy) dat ick hem sal mogen spreecken? ende op wat Peerdt rijdt hy? Ghy sult hem wel mogen spreken; maer ghy moet u haesten ende lichtelick rijden. En hoe sal ick hem kennen? Ghy sult hem moghen kennen / by dien dat hy gekleet is gelijck als d'andere / maer hy draeght een kleyn wit roedeken in sijn hant. Doe bedanckte hun de Heraut / ende reet door 't gedrangh / siende soo grooten triumphe / dat hy daer af bykans in dweperije stont / soo reedt hy soo lange dat hy sach den gene diemen geseyt hadde / ende hy groetede hem eerwaerdelick / seggende: Seer hooch geboren ende machtighe Heere / ick en weet uwe titels niet / daer ick u mede soude mogen eeren / so doe ick tegen u mijn onschult. O believe te weten mijn beduchtighe Heere / dat de Coninck van Engelant mijn meester my heeft gesonden voor uwe heerlickheyt om te weten wat lieden dat ghy zijt / want hy is hier seer by / ende hy begeert seer te zijn in uwe gheselschap. Mijn vrient ghy sult hem mogen seggen / dat ick my gebiede in zijn goede genade / en ist dat hy een luttel lichtelick aenrijdet / soo sal hy ons mogen achterhalen / want wy en rijden niet seer sterck. En wie sal ick hem seggen dat gy zijt? Mijn vrient / segt hem dat ick Jan van Parijs geheeten ben. De Heraut en dorste hem niet meer vragen / besorgende dat hy hem mocht belgen. Doen keerde hy weder tot zijnen Heere / al verwondert van 't gene dat hy daer sach / ende vertelde hem de triumphen ende nieumaren die hy gehoort ende gesien hadde / ende datter waren ontrent twee-hondert Paerden al van eenen hayre / en daer waren hondert Mannen ende 100 pagien al van eender kleeding / en van eenen ouder / de schoonste lieden die hy opt gesien had / soo soude ick eer ghelooven dattet sterffelicke geesten zijn. Nochtans ben ick tot hunlieden gegaen / en heb so veel gemaeckt / dat ick hun meester ghesproken ende van uwen weghen gegroedt hebbe. Ende hy heeft my geseyt dat hy ghenoemt is Jan van Parijs / maer vorder en heb ick hem niet dorven vragen. En oock en isser geen onderscheyt tusschen hem en sijn volck / dan dat hy eenen witten stoc in zijn hant draecht / ende hy is wonderlijcken fris boven alle d'andere / ende hy en rijt soo seer niet ghy sult hem wel haest achterhaeldt hebben.

Hoe

Hoe de Koninck van Engelandt Jan van Parijs achterhaelde / ende t'samen spraken.

Het xviij. Capittel.

WEl aen laet ons rijden / seyde den Koninck van Engelandt. Ende hy gheboodt zijne opperste Baender-heeren dat zy by hem rijden souden in fraey ordinantie. Soo reden zy soo langhe dat sy quamen ende genaeckten aen de achterste. Ende als hy die sagh / soo was hy daer af seer verwondert / ende hy groetese minnelick / ēn sy antwoorden hem ende groeten hem wederom. Mijn Heere (seyde de Coninck van Enghelandt) ick bid u dat ghy my wilt wijsen Jan van Parijs / om dies wille datmen my gheseydt heeft / dat hy Heere is van desen hoop Volcks. Heere (seyden sy) wy sijn zijne dienaers: Ghy sult hem vinden een luttel vorder / aldaer draecht hy eenen witten stok in sijn hant / ende hy rijdt vore om des stofs wil. Doe seyde de Koninck van Engelant / ick gae hem spreken / ende so langh reet hy siende hier ende ginder / dat hy quam tot Jan van Parijs / ende hy groete hem / segghende: God geve Jan van Parijs eere ende vreucht / ende en belcht u niet / want ick en weet den tijtel niet van uwe principale heerlickheydt. Heere (seyde Jan van Parijs) ghy wetet wel / want Jan van Parijs dat is mynen rechten tijtel: Sijt welkome / ende ist dattet u belieft ghy sult my den uwen segghen. Geerne seyde de Koninc ic heete de Koninc van Engelant. God geve u gheluck / seyde Jan van Parijs / ēn waer reyst ghy in dese contreye? Certeyn seyde de Koning ik gae in Spangien des Konincx Dochter te houwelijck nemen. God gheve u een goet jare / seyde Jan van Parijs / ic ga dē tijt korten achter Lande / want het verdroot my seer te Parijs te zijn / ende daerom heb ic gedacht dat ik wil gaen tot Bordeaux ende elders ist datter in mynen sin comt. Nu segt my beminde Heere (seyde de Koninck) ist dat u belieft / van wat staedt zijt ghy / die sulcken menichte van volcke met u leydet / want het is de schoonsten hoop die ick opt sagh. Voorwaer (antwoorde hy) ick ben een rijck Borgers Sone van Parijs welcke langh overleden is / ēn liet my veel goets achter / so ga ick des een deel verteeren / kan ic / ick sal wederom ander vergaderen. Hoe vergaderen seyde de Koninck / ēn voert ghy al desen staet op uwe kosten / Ja ic certeyn (seyde hy) ende tis seer luttel voor my / aenghesien 't ghene dat my mijn Vader achterghelaten heeft. By mijnder trouwen (seyde de Koninck) ghy sult des haest ten eynde zijn / want daer en is geen Coninc op aertrijck / het en soude hem wel swaer vallen soo schoonen staet te onderhouden. Certeyn seyde Jan van Parijs / daer mede en dorft ghy u niet bekommeren / want ick hebs wel meer elders: maer laet ons stercker aenrijden / want wy moeten heden op ses mijlen nae ten minsten by Orleans slapen. Doen gingen zy stercker aenrijden dan zy plegen: Ende de Coninc seyde onderwijlen tot zijn volck: Dese Man is sot dat hy alsoo gaet 't sijne verteeren achter Lande / met soo grooten triumphe / al ware hy oock een Coninck oft Keyser. Heere seyden zijn Lieden / hy heeft een seer schoon wesen / en ware hy niet wijs / hy en soude met gheenen gelde sulcken hoop Volcx konnē vergadert hebben. Het is waer seyde de Coninc / ende ic en weet oock niet wat dencken: maer het is my een onmogelick dinck om te gelooven / dat een borgers sone van Parijs sulken staedt soude moghen blijven houden. Daer na stac hy zijn paert ēn quam spreken met Jan van Parijs / die geen werck van hem en maeckte dan alst pas gaf ter goeder wijse. So hielt hy hem seer schappelick: ende hadde een seer fraey weselickheyt. Alsse waren by een vlecke ghcheeten Artenay / so seyde Jan van Parijs tot den Coninck van Enghelandt / welcke seer sterckelick op hem sagh. Heere waert sake dattet u beliefde in dancke te nemen

t'avondt met ons te komen eten / so souden wy goede ciere maken. Ick weets u grooten danck (seyde de Koninck) mijn vrient / maer ick bidde u dat ghy met my komt / ende wy sullen kouten vande dingen die wy gesien hebben. Ick dancke u hooghlijck (seyde Jan van Parijs) ick en soude om geen saecke mijn Volck willen verlaten. Ende als sy van veel dinghen spraken / so reden sy so langhe datse quamen ter plaetsen daer sy logeeren souden aldaer. van't hy zijn Forriers die de herbergen bereydt hadden op't kostelickste alsmen soude konnen bescheyden. Want de Kocx ende Hof-meesters gingen voor/ op dat alle dinck gereet zijn soude als hy quame. Het welcke de Coninck van Engelant niet en dede. Daerom moeste hy voor goet nemen / 't gene dat hy vant inde Gasterpen / die dickwils qualick bereedt waren. Als sy nu gekomen waren by der Stadt / soo gingh yegelijck in zijn Herberge met zijn geselschap.

Hoe de Koninck van Enghelant in zijn Herberge gingh / ende hoe hem Jan van Parijs van sijn goeden over avont-maeltijt sant.

Het xix. Capittel.

ALs Jan van Parijs in zijn Herberge ghekomen was / soo was hy wel blijde / want hy was seer wel voorsien ende d'avondt-maeltijdt bereyt / en daer was groote menigte van wilt-braet ende Ghevogelte van alle soorten / want daer waren Lieden die anders niet en deden dan over land reysen / om te vinden eñ te koopen al 't gene dat hunlieden van noode was / so dat hunlieden niet en gebrac. De Koninck van Engelants volc deden slaen / Ossen ende Hamels / en oude Hoenderen / sulcx als sy gevinden kosten / ende kund wel dencken ofst sy seer morwe waren. Alst tijt was d'avontmaeltijt te eten so dede Jan van Parijs den Koninc van Engelandt dragen in groote goude schotelen / allerhande soorten van spijse / ende wijn met grooten hoopen: Waer af de Koning ende alle Engelsche verwondert waren. De Coninc danckt'se ende sat ter Tafelen om te eten / terwijle dat dien kost warm was / want zyn eten en was niet gereet. Groote sprake hadden de Koninck ende zijn Volck van Jan van Parijs. Eenige seyden: Hy is wel dwaes dat hy alsoo zijnen Schat verteert / de welcke onmogelick is dat hy hem lange dueren mach. De andere seyden / voorwaer hy heeft nochtans fraey weselickheyt / ende schijnt wel een wijs Man te zijn. Seker (seyde d'ander) ic verwonder my van sijn preutsheydt die hy bewijst / want hy en maeckt niet meer wercks vanden Koninck dan van sijns gelijcke. Maer waer heeft hy so haest dese provisie gevonden/ seyde de Koninck / die hy ons ghesonden heeft? ende wat een Keucken-werc heeft hy? voorwaer het is hart om ghelooven diet niet en sage: nochtans ist een schoon tijt-kortinghe in zijn geselschap te zijn. God geve dat hy onsen wegh reyse. Seker Heere / seyde een Engels-man / soo doet hy oock tot Bordeaux toe / alsoo hy sept. Ick ben daer af seer blijde (seyde de Koninck) wy en hebben hem niet te senden / maer ick wil dat uwer sesse zijn / die hem sult gaen dancken vande goeden die hy ons ghesonden heeft / ende ghy sult hem vraghen of hy wil komen slapen in ons herberge: want ick geloove dat wy 't beste quartier hebben / soo sult ghy zijnen staet sien ende sijn materie van doen. Geern Heere / ende wy sullen u daer af yet weten te segghen / ist dat hun believt ons in te laten / ende wy sullen Jan van Parijs groeten van uwent weghe / ende zijn edel geselschap.

Hoe de Koninck van Engelandt sant sesse van zijn Baenderheeren tot Jan van Parijs / hem danckende van zijn goeden die hy haer gesonden had / en hoe hy by hem inde Kercke quam.

Het xx. Capittel.

De

De Baender-Heeren des Conincks van Enghelandt gingen henen in 't quartier van Jan van Parijs/ twelck sy vonden al begraven ende met Boomen beslooten/ende wachters aen de Poorte. Doen waren zy al verwondert/ende zy vraeghden de Wachters wien datse aen-gingen. Sy antwoorden hun: Wy staen onder Jan van Parijs/ende ghy/wien gaet ghy aen? Myn Heeren/wy zijn van des Coninck van Enghelants Volck die heeft ons gesonden aen Jan van Parijs om hem te dancken van den goeden die hy hem ghesonden heeft. Ist dattet u believt/soo maeckt dat wy hem spreecken. Gheerne (seyden zy) want hy heeft ons bevolen/datmen den Engelschen gheen dingh wegheeren en soude om dies-wille dat in zijn ghesselschap ghekomen zijn. De Baender-heeren ghinghen binnen/ al verwondert van 't gene dat sy sagen. Ende als zy waren voor 't Logijs van Jan van Parijs/soo vonden zy ander Wachters die de Poorten bewaerden/ welcke sy reverentie deden/ende seyde de sake waerom sy quamen. Doe gingh de Capiteyn van dier Garde vernemen oft hyse soude laten in-komen. Ende terstont als hy wederom ghekoomen was/seyde hy tot de Engelsche: Myn Heeren/onse Meester sit ter Tafelen/ maer dies niet tegen-staende hy wil wel dat ghy binnen komt/volght my. Hy gingh voore/de Baenderheeren na/ende als hy inde Sale quam soo viel hy op zijn knien/ ende alsoo deden oock de Engelsche. Als zy sulcken staet saghen/ende dat Jan van Parijs alleen aen de Tafel sat/ende syn volck om hem/ende de geene die hy toe sprack/ setteden hun knien op d' aerde/soo waren sy daer af verwondert. De Sale was al behanghen met kostelijcke Tapitserye/ende den Hemel ende de Vloer wel bespreydt/ oock feesteerde Jan van Parijs de Enghelsche wel/ende dede hun-lieden goede chiere. Ende etende/so sonrede hy langhe met hun-lieden. En als hy gegeeten hadde ende de gratie geseyt was/so begosten alle soorten van Instrumenten te spelen met groote melodye. Men leyde de Enghelsche om te eten met de Baenderheeren van Vranckrijck/ende sy werden seer wel ghedient/ende al met warme spijse. Soo verwonderden zy hun seer vande groote volheyt van goeden die daer waren/ende vande groote menighte van gout ende silver-werck dat daer was. Na den eten namen d' Engelsche oorlof/ende keerden weder tot den Coninck/den welcken sy vertelden al in 't lange/'t geene zy hadde gesien: waer af hy hoe langer hoe meer verwondert was. Soo wist hy niet wat segghen/dan dat hy hem niet verlaten en soude/ soo langhe/ als hy hunnen wegh houden woude. Smorgens gingh Jan van Parijs ter kercke/daer was een rijckelijck pauwelion oft tente gehangen. Ende daer nae werdt de Misse begost met fraey Sangers die hy met hem seyde. Dit werd den Coninck vertelt/de welcke quam soo haest als hy mocht ter kercken. Jan van Parijs ontboot hem/ dat hy soude komen in zijn Pauwelioen: doe ginghen sy hem halen/ende seyden hem Heere/Jan van Parijs bidt u/ dat ghy sout willen kome in zijn Pauwlioen/ soo sult ghy dat tot uwen gemacke zijn. De Koninck seyde hun: Ick sal geerne gaen. Ende als de Koninck in 't Pauwlioen ging/so groetede hy Jan van Parijs: de welcke hem weder groetede/ende hy maeckte hem plaetse by hem. Het was schoon om sien dat Pauwlioen van binnen/ende de schoone kussens die daer waren/ als oock het cieraet vande Capelle. Als de Misse gedaen was/so nam hy geene oorlof/ende sy quamen in hun logijs om te ontbijten. Jan van Parijs zandt de Koninck van Englandt al warme kost/alsoo hy 's avonts ghedaen hadde. Daer nae saten sy te Peerde/ende reden inder manieren als ghy ghehoort hebt/ tot Bordeaux toe/daer Jan van Parijs zijn Herberghe altoos ghemaeckt vondt/

 ende

ende verciert / ende voorsien met victalie / ende t'elcker maeltydt sant hys den Coninck van Engelant / dewelcke hem seer verwonderde van waer sy comen mochten / in soo kleyne Blecken als sy somtyts hadden.

Hoe de Coninck van Engelandt ende Jan van Parys te gader reden / ende kouteden van hunne reyse.

Het xxj. Capittel.

Op een tydt als zy reden over gheen zyde Bordeaux / so vraeghde de Coninck van Engelandt Jan van Parys / oft hy gaen soude tot Bayonne / ende Jan van Parys antwoorde ja. Ic woude wel (seyde de Coninck) dattet met uwe reyse gheleghen ware / te komen tot in Spangien. Certeyn (seyde Jan van Parys) misschien soo sal zy. Want komet my inden sin / soo sal ick 't volbrenghen / believet Godt: Want niemandt anders en ben ick onder-worpen (naest Godt) dan mijnen sin oft wille. Want om geen Mensche die leeft / en sal ic doen dan nae mijnen wille. 'T is een groot dingh (seyde de Coninck) ende ist dat ghy langhe leeft / ghy sult uwe voor-nemen moeten veranderen / oft ghy suldt ghevoelen wat armoede is. Seker (seyde Jan van Parys) daer vore en heb ic my niet te wachten / want ick hebbe meer goeds dan ick sal konnen verteeren mijn leven langh / ende den staet dien ic houde. De Coninck sach syn volc aen / ende seyde in hem selven / dat dese Man niet wel by zijn natuerlijcke sinnen en was / ende hy was heel verwondert / ende hy en wist niet wat hy dencken soude. Maer so veel wasser af / dat Jan van Parys den Coninck soo wel te vreden hielt / als hy opt zijn leven hadde gheweest. Op een tydt so begostet te regenen / ende als Jan van Parys ende syn lieden sagen / dat den reghen quam met ghewelde / soo namen zy hun Mantels ende reys-kappen / ende quamen tot by den Coninck / de welcke hun begost te aensien in sulcken voegen / datse hun niet en hadden te wachten voor den regen. De Coninck seyde: Jan van Parys myn vrient / ghy ende u volck hebt ghevonden goede kleederen teghen den reghen ende 't quaet weder / want hy noch zyn volck en hadden geen mantels / ende doe ter tijt en werden zy niet ghebruyckt in Engelant / ende oock en wisten sy de manieren niet om die te maken. Ende alsoo droeghen de Engelsche hun goede kleederen / diese hadden doen maken tot de Bruyloft. Want in hun Lant en wist men niet te spreecken van Malen te draghen ofte Bahuen te voeren. Daerom meught ghy wel dencken / hoe hun kleederen te geraken waren / sommighe waren langh / d'ander kort / d'andere ghevoedert met Marters / met Vossen / ende andere voederinghen / die ghecrompen waren vanden Water / ende 's anderdaechs sachmen 't Laken / dat stont gherimpelt op de voorsz voederinghen die bedorven waren. Doen antwoorde Jan van Parys den Coninck aldus: Heere / ghy die een Coninck zijt / ende een groot Heere / sout u volc doen huysen dragen / om hunlieden te bedecken by tijden alst reghent. De Coninc begost om dese woorden wille seer te lacchen / ende antwoorde hem: Voorwaer myn vrient / men soude moeten hebben seer veel Elephanten om soo veel huysen te dragen. Waer na trock hy tot zyn Baender-heeren / seggende al lacchende: Hebdy wel ghehoort wat dese Gilde ghesegdt heeft? en toont hy niet dat hy sot is? Hem dunckt om den grooten staet die hy heeft (dien hy niet verkreghen en heeft) dat hem gheen dingh onmoghelijck en is. Heere (seyden de Engelsche Baender-heeren) het is een lustighe tijdtkortinghe by hem te zijn. Soo en behoordet u niet te verdrieten / want hy doet u veel deuchden / ende oock reyst ghy met hem te vrolicker over Landt: ick woude dattet Godts wille ware / dat hy woude met u ter bruylooft gaen / want

al uwen staet sou daer op ghe-eert wor-den / indien dat hy hem aen u verhueren woude / ende dat ghy hem een goede somme gaeft. Ick soudt wel willen seyde de Koninck / maer waert sake / dat hy seyde dat hy niet van onsen Volcke en ware / dat soude ons een groote verachtinghe zijn / de Vrouwen soude onsen staet luttel achten tegen de zijnen. Voorwaer seyden de Baender-heeren / ghy seght waer. So lieten de Engelsche hier mede hun redene varen / want de regē viel hun so swaer over den hals / dat daer niemant en was / hem en verlangde na de herberge. Als sy inde stadt waren / soo ginck yegelijck logheren ter Herberghe die hem bereydt was. Maer Jan van Parijs sandt altoos de Koninc van Engelant van zijne goeden.

Hoe dat int passerē van een kleyn loopende water veel van des Koninck volck verdroncken / ende hoe Jan van Parijs ende sijn volck stoutelijck over gingen.

Het xxij. Capitel.

Des anderen daeghs smorgens quamen sy te Bayonne / ende van daer vertreckende vonden sy onder wegen een Riviere / ende also de Koninck van Engelant ende zijn lieden die voren waren / begosten te voet te passeren / verdroncken meer dan tsestigh / die qualijck opgeseten waren / waer af de Koninck seer t'onvreden was. Ende Jan van Parijs / die al upverlick na quam / en was niet seer verbaest van de Riviere / want hy en sijn geselschap waren wel op-geseten. Ende als sy waren aen de Riviere / begosten sy over te passeren d'een voor d'ander na / in sulcker manieren datse al over quamen door den wille Godts; Want 't Water was groot geworden / ende hadde de Brugge af-ghewerpen die daer was / waer door datter groot perijckel was; Maer op dat was wachte hem Jan van Parijs ende zijn volck / datse niet en verdroncken. De Koninck van Engelant stont op de kant van de riviere / misbaer maeckende over zijn volck dat hy verloren hadde / eñ sach hoe dat Jan van Parijs passeerde / ende hy was verwondert dat niemandt van zijn Volck en verdronck in dat loopende water. Ende als sy over waren / soo begost de Koninck te segghen tot Jan van Parijs: Mijn Vriendt / ghy hebt beter geluck ghehadt dan ick op dese Riviere / want ick'er veele van mijn Lieden verloren heb. Doe begost Jan van Parijs te grenichen ende sprack tot hem: ick verwonder my van u / die so machtigh ende rijck zijt / dat ghy niet en doet een brugge mee-dragen / om u Volck over te setten / alsmen aen de Riveren komt / want hier haddet hun-lieden wel van noode gheweest. De Koninck nam het aen als oft hy grenichte / niet tegenstaende zijn verlies / ende seyde: Voorwaer ghy geeft my goede redene. Wel aen laet ons aen ryden / want ick ben seer nat / daerom soude ick wel willen inde Herberge zijn. Doen seyde hem Jan van Parijs (als de gene die hem geliet ende veynsde al of hys niet verstaen en haddet) Heere / laet ons een weynich jaghen in dit Bosch. Ter goeder trouwen (seyde de Koninck) ick en heb nu geenen lust om te jagen. Soo reden sy so seer dat sy quamen elck in hun Herberghe / daer al de Engelsche klaeghden ende misbaer maeckten / om hun vrienden en magen die verdroncken waren inde Riviere. Nochtans bedreven sy de meeste vreught die hun mooghelijck was / want sy moesten gaen ter Bruyloft / 't welc eensdeels dede hunnen druck vergheten / ende sy bleven twee oft dry daghen stil-leggende. Als sy op een ander tijt gereden datse op 't velt waren / ende dat de Koninck eensdeels zijn leedt vergeten hadde in 't ryden vraegde hy Jan van Parijs: Mijn lieve vrient ick bid u / segt ons / om den tydt te korten / om wat saecken dat ghy komt in dit Spaensche

landt? Voorwaer Heere/ seyde Jan van Parijs/ ick sal 't u geerne segghen. Ick segge ende versekere u voorwaer/ dattet geleden mach zijn ontrent vijfthien jaer/ dat mijn Vader wijlen die Godt ghenadigh zy/ quam jagen in dit Landt/ ende als hy van daer scheyde/ so leyde hy een strickken eender Eynde/ ende ick kome my hier vermeyden/ om te sien ofte die Eynde gevangen ware. By mijn trouwe (seyde de Koninck al lacchende) ghy zijt een groot Jager/ die soo verre komt soecken uwe Weyts-werck. Voorwaer/ waert dat zy gevanghen ware/ zy soude verrottet zijn/ ende ge-eten vanden wormen. Ghy en weet (seyde Jan van Parijs) den aerd niet/ want de Eynden van desen Lande/ en ghelijcken niet de uwe/ want dese houden hun seer lange sonder daer op te peynsen. Om dese antwoorde loegen de Engelsche seer/ dewelcke niet en verstonden tot wat eynde dat hy dat seyde/ ende sommighe seyden dat hy sot was. Als sy waren seer na by de Stadt van Burgos/ daer de Koninck ende de Koninginne van Spangien waren/ ende in welcker Stadt de Bruylost soude ghehouden worden/ seyde de Koninck tot Jan van Parijs aldus: Jan van Parijs mijn Vriendt/ is 't dat ghy wilt komen met my tot Burgos/ ende u my verhueren/ soo sal ick u overvloedelijck veel Geldts gheven/ ende oock sult ghy sien een seer schoone vergaderinghe van Vrouwen ende Heeren. Heere/ seyde Jan van Parijs/ van daer te gaen/ en weet ick niet wat ick daer af doen sal: Maer aengaende dat ick my u verhueren ende gheven soude onder uwe subjectie/ dat en dersdy niet dencken/ want voorwaer om uwe Koninckrijck en soude ick dat niet doen/ noch u gelt en hebbe ick niet van doen/ want ick des hebbe meer dan ghy. Als de Koninck hem dus hoorde versaken oft weygeren/ was hy daerom seer droeve/ ende hadde wel ghewilt dat Jan van Parijs in Vranckrijck geweest hadde: beduchtende/ waert sake dat hy te Burgos ginghe/ dat zijnen staet niet en soude geacht zijn teghen den zijnen: Soo en dorst hy hem niet meer daer af spreecken/ dan dat hy hem seyde: Segt hy mijer trouwen/ en denckt ghy daer niet te komen? By mijnen eed (antwoorde Jan van Parijs) hy avontueren sal icker gaen/ ende misschien niet/ na dattet my inden zin komt. Hier mede lieten sy hun redenen varen: maer de Koninck peynsde wel dat hy daer komen soude/ waer af hy ontsteldt was/ maer hy en dorste daerom gheen ander gelaet toonen. Des avondts logeerden sy alsoo sy gewoon waren. Ende des anderen daeghs smorghens/ soo seyde Jan van Parijs tot den Koninck/ dat hy hem niet verbeyden en soude/ want hy en soude dien heelen dagh van daer niet gaen. Ende hierom soo vertrock den Koninck van daer/ zijnde op een Saterdach/ en de Bruylost soude ghehouden worden des Maendaeghs daer aen volghende. De Koninck reedt soo seere/ dat hy op dien dagh te Burgos binnen quam/ aldaer hy ontfangen werdt in groote triumphe ende eere/ met alle zijn Baender-heeren ende Ridders.

Hoe de Coninck van Engelandt te Burgos quam/ alwaer hy eerlijck ontfanghen wert.

Het xxiij. Capittel.

Ontrent drij of vier uren des avondts quam de Koninck van Engelandt te Burgos/ alwaer hy wel ontfanghen wierdt/ want daer was een seer schoone vergaderinghe. By den Koninck van Spangien was de Koninck van Portugael/ de Koninck ende Koninginne van Aragon/ de Koninck van Navarre/ ende meer ander Princen ende Baroenen/ Vrouwen ende Jonckvrouwen sonder ghetal/ die alle den Coninck van Engelandt groote eere deden.

Maer

Maer als de Dochter des Koninckx van Spangien hem wel hadde ghesien ende doorsien / ende dat sy hem wel bemerckt hadde / soo en was sy daer af niet te seer blijde / ende dachte dattet niet en was 't ghene dat haer gebrack. Nochtans was de saecke soo verre gekomen / dat sy geen ander raet noch middel daer in gheschicken en koste / om haers Vaders ende Moeders eere te bewaren. Daerom sullen wy een luttel aflaten van hun-lieden te spreken / ende wy sullen weder-keeren tot Jan van Parijs / de welcke reedt den gantschen Sondagh / ghelijck de Koninck van Engelandt / tot op twee Mijlen nae by der Stadt / want hy wiste wel den dach vander Bruyloft / ende hy quam logeren in een kleyn Stedeken / 't welck lag twee Mijlen van Burgos: Doe sandt hy twee Herauten / verghezelschapt met vijf-hondert Ruyters / aen den Koninck van Spangien / van hem Logys begeerende inde Stadt voor Jan van Parijs.

Hoe de twee Herauten / als zy by der Poorten waren / alleen inde stadt gingen met twee Dienaers / die gekleet waren gelijck sy.

Het xxiiij. Capittel.

De twee Herauten waren alle beyde ghekleedt met een rijckelick gulden Stuck / gemonteert op twee witte Hackeneyen / soo kostelijck toe-ghemaeckt dattet wonder was. Als sy by de Stadt waren / soo deden sy aldaer hun Volck blijven / tot dat sy wederom quamen. Ende sy en leydden met hun niet meer dan elck eenen Pagie / dewelcke ghekleedt waren met fijn Violet Fluweel / en oock was 't cieraet van hun Peerden vanden selven. Aldus reden sy inde stadt / ende quamen voor des Koninckx Palleys / ende vraeghden de Lieden die sy aen de Poorte vonden / waer de Koninck was. Eñ sy vraegden hun wie sy waren. Wy zijn van Jan van Parijs Dienaers / die seynt ons hier / om den Coninck sommige dinghen te seggen van zijnent wegen. Men gingh segghen den Coninck van Spangien / (die alreede ter tafelen sadt / ende alle zijn Baender-heerschap) datter ghekomen waren twee Herauten / soo wel gerust ende toegemaeckt als sy noyt ghesien hadden / ende sy segghen dat sy dienaers zijn van eenen gheheeten Jan van Parijs / die hun-lieden tot u seyndt. Wat belieft u / mijn Heere / datmen hun segghe?

segghe? De Koninck seyde / houtse by u houten / ende doet hun goede ciere aen / tot dat wy ge-eten hebben ende dan sullen wy met hunlieden spreken.

Hoe de Koninck van Engelandt begost te vertellen vande feyten van Jan van Parijs.

Het xxv. Capittel.

Hier en tusschen begost de Koninck van Engelandt (die wel merckte dat Jan van Parijs ter Feeste komen woude) te segghen in deser manieren: Mijn wel beminde Heere / ick bidde u dat ghy den Herauten goede antwoorde geeft / want ghy sult groot wonder sien / ende ick meyne wel te weten wat hun Meester begeert. Wie is dese Jan van Parijs (seyde de Koninck van Arragon.) Heere / seyde hy / het is een seer rijcke Borgers sone van Parijs / ende hy voert soo schoonen slepp oft staet als opt menschen voerde / om soo veel Volcks als hy brengt, Hoe veel isser? De Koninck van Enghelandt seyde: twee of drie hondert peerden / ende soo frissche lieden ende wel toegemaeckt / als ghy u leven opt saegt / nae mijn duncken. Voorwaer (seyde de Koninck van Arragon) dat soude een wonder dinck sijn / dat een slecht Borger van Parijs soude moghen sulcken staedt soo langhe onderhouden / als tot hier toe te komen. Hoe (seyde de Koninck van Engelant (tgoutwerck ende silverwerck daer hy alleenlijck mede ghedient wort / is ghenoegh om een Coninckrijck te kopen / want ic verseker u dattet dat schijnt eenen droom ofte fantasie te zijn / dan anders. Doe seyde de Koninck van Arragon / het ware een lust om te sien / daerom wy bidden u / wattet koste / dat wy hem sien. Certeyn (seyde de Koninc van Enghelandt) hy is soo quaet om vernoegen als een beroysingh / als ghy opt saegt / ende oock segge ick u / dat hy Koninclijcke eere niet meer en acht dan de zijne / anders is hy seer minnelijck ende seer ghemeynsaem. Maer certeyn ick sal u wel meer segghen / want mijn dunckt hoe fraeye manieren dat hy heeft / dat hy eens-deels metter Manen ghequelt is. Want hy spreeckt somtijdts woorden die noch Hooft noch Steert en hebben / anders soude men hem wel achten voor een wijs Man. Wat seydt hy dan / lief Sone? seyde de Koninck van Spaengien. By mijn trouwe mijn Heere / seyde de Coninck van Enghelandt / ick sal 't u segghen: Op eenen tijdt als wy te samen reden / soo reghendet seer harde / ende als hy ende zijn Volck aen-gedaen hadden seeckere kleederen / die sy deden seecker peerden dragen / die hun seer wel beschermden teghen den Reghen: ende als ick hem seyde / dat hy wel voorsien was teghen den Regen: soo seyde hy tot my / dat ick / die een Koninck was / mijn Volck soude doen Huysen draghen / om die te beschutten teghen den Reghen. Om dies woordts wille begosten sy alle te lacchen. Nu wel aen mijn Heeren / seyde de Koninck van Portugael / men behoordt niet te gecken met de lieden in hun af-wesen. Ick en gheloove niet of hy is een wijs Man / ist dat hy kan vinden een manniere om sulcken hoop Volcx soo verre te leyden: Het en is niet waerschijnelijcken / dat het zy sonder groote wijsheyt ende verstandt. Dese woorden des Koninex van Portugael waren seer gheloofflijck by de Heeren ende Vrouwen / want hy was seer wijs. Noch en hebt ghy 't al niet ghehoort / seyde de Koninck van Engelandt / ick sal u twee de schoonste klichten segghen die ghy opt hoordet. Op eenen tijdt als wy over een Riviere passeeren souden / soo verdronckender veel van mijnen Volcke / om des Waters wille dat seer sterck liep. Als ick nu upt was op den kandt / ende op 't Water sagh / soo quam hy tot my / ende om my wel te troosten / soo seyde hy tot my: Heere / ghy die een machtigh Koninck zijt / ghy behoordet

met

met u te doen voeren een Brugghe / om u Volck over de Riviere te doen passeren / op dat sy niet en verdroncken. Als hy dat geseydt hadde / soo begosten sy te lacchen inder Sale / soo seer dat wonder was. Ende het duerde langhe eer hy stil ende te vreden was. De Dochter des Koninckx van Spangien / die dit al aenhoorde / seyde tot hem: Mijn lieve Heere ende Vrient / ick bidt u segt ons 't ander dat hy u geseyt heeft. Seker / seyde hy / mijn Lief / geerne. D' ander / alsoo als wy te samen reden / so vraeghde ick hem / om den tijdt over te brenghen / wat de oorsaecke was waerom hy in dit Landt quam. Hy antwoorde my / dattet ontrent vijfthien Jaeren gheleden was dat zijn Vader ghekomen was hier te Lande / ende als hy weder-keerde / soo hadde hy een Eynd-vogel eenen strick geleydt / ende hy quam nu besien oft de voorsz Eynd-vogel gevangen was. Als men dese redenen hoorde / soo begost de Koninck te lacchen meer dan te voren. Ende alsoo langhe maeckte de Koninck van Engelandt 't ghene dat hy vertelde van Jan van Parijs / dat de Avontmael-tijdt ghedaen was. Als de Tafelen op-gheheven waren ende de gratie geseydt / soo sont de Koninck van Spangien om te halen de Herauten van Jan van Parijs: de welcke waren frissche Mannen / ende even eens ghekleedt: daer nae dede hyse komen voor alle 't Geselschap.

Hoe de Herauten van Jan van Parijs quamen inde Sale daer den Coninck van Spangien was geseten met veel Coningen / Baender-Heeren / Ridders ende Vrouwen / om Logijs te begeeren aen den Koninck voor haren Meester.

Het xxvj. Capittel.

TEr begeerten vanden Coninck van Spangien / quamen de Herauten in de Sale daer zy alle vergadert waren / ende seyden: Heer Koninck van Spangien / Jan van Parijs groetet u ende alle 't Gheselschap / ende bidt u dattet u believe hem te doen bestellen een Logijs dat bequaem zy voor hem ende sijn volck in een Quartier van deser Stadt besonder / ende hy sal u ende de Vrouwen komen besoecken / anders en sal hy niet komen. Ter goeder trouwen / mijn Vrienden / seyde de Koninck / om Herberge en sal het niet achter blijven / want ick sal hem Logijs genoegh doen geven. Heere (seyden de Herauten) belieftet u nu ons te doen bestellen / om te sien oft hy daer soude konnen herberghen. Dat wil ick geerne doen seyde de Koninck. Doe gaf hy hun eene van zijnen Hof-meesters / en seyde tot hun-lieden: Nu gaet in Godts name / mijn Vrienden / ende hebt ghy yet van doen eysch het / ende ick sal u-lieden doen bestellen. Grooten danck hebt Heere / seyden de Herauten. Doe ginghen sy door de Stadt / ende wouden hun Herberge geven voor drie honderdt Peerden / maer sy en achteden dat niet. Soo wierdense wederom gebrocht voor den Coninck / welcke hun-lieden vraegden oft zy Herberge ghenoegh gevonden hadden. Voorwaer Heere neen / seyden zy / want wy behoeven wel thien-werf soo vele / eer dat onsen Meester ende zijn Volck moghen ghelogeert zijn. Hoe seyde de Koninck / hebt ghy te logeeren meer dan drie honderdt Peerden? Jae Heere / seyden zy / meer dan tien duysent / of hy en sal hier niet komen. Wy sullent moeten hebben van de groote Kercke af tot beneden aen de Poorte. Hoe / seyde de Koninck / het is meer dan 't vierendeel vander Stadt. Heere wy en konnen ons niet met minders behelpen / alsoo ghy morghen sien sult. Ende voorwaer ghy sullet morghen wel vroegh hebben / want de Vrouwen hebben groot verlanghen om uwen Meester te sien: Wy sullen terstondt doen verhuysen de ghene die daer ghelogheert zijn / ende morghen vroegh suldy 't ghereet vinden. Hier op

name-

namen sy oorlof vanden Coninck / ende sonden hem datse souden gaen halen de Foeriers / om de Herbergen wel vroegh te maken. Nu gaet vrylick / seyde de Coninck / daer en sal geen gebreck aen zyn / ende groetet oft beveelt my uwen Meester. Groote sprake werdt daer gehouden dien nacht van Jan van Parys / ende zy hadden verlanghen nae 's anderdaeghs smorgens om hem te sien. Soo sullen wy van hun-lieden laten te spreken / ende sullen seggen vande Herauten / die uyt der Stadt gingen / ende quamen tot hun vyf-hondert Ruyters die sy daer gelaten hadden / seggende wat tydinghe dat sy ghehadt hadden / dewelcke niet op en hielden dien nacht hun te vercieren ende te kleeden op het eerlyckste als zy kosten / tegen des anderen daeghs.

Hoe de Herauten Jan van Parys de antwoorde des Conincks van Spangien brachten / ende hoe de vyf-hondert mannen inde Stadt trocken.

Het xxvij. Capittel.

DE Herauten reden den gheheelen nacht / om antwoorde te gaen geben aen Jan van Parys / van 't gene dat sy gedaen ende ghehandelt hadden met de Coninck van Spangien. Soo deden sy soo veel dat zy quamen voor Jan van Parys / ende vertelden hem in 't langhe wat sy ghedaen hadden / ende vander grooter schoonheydt vande Maget / dewelcke Jan van Parys seer behaeghde. Daer na dede hyse weder-keeren om te gaen beleyden de eerste vyf-hondert / om de Loghysen te maecken. Nae desen riep hy alle de Vorsten ende Baenderheeren / ende badt hun dat sy wel onder-houden souden zyn bevel / nae de forme ende maniere die hy hadde voor hem ghenomen te houden / soo datmen niet en derf vraghen of yeghelyck groote begeerte hadde om hem wel te dienen ende te eeren / want anders en sochten sy niet / dan te doen dat hem aenghenaem ware. Des ander daeghs de Heeren ende Vrouwen die ter Bruylost waren ghekomen / ende oock selve de Dochter van Spaengien stonden seer vroegh op / van sorghe die zy hadden dat zy Jan van Parys niet en souden sien in-komen. Daerom deden zy slupten alle de voet paerden ende straten op dat Jan van Parys niet en soude moghen voor-by ryden door eenighen anderen wegh dan voor-by het Palleys. Ende hier-en-tusschen dat zy daer af spraecken / siet soo quamen de twee Herauten met de twee Pagien / toegemaeckt also ghy voren ghehoort hebt. Daer nae quamen de vyf hondert Ridders in sulcker kleedinge. Soo liep de tydinghe in 't Palleys / dat Jan van Parys quam. Terstondt als zy tydinghe hoorden / soo sachmen het volck komen met soo groote hoopen dattet wonder was. Ende als de Foeriers begosten het Palleys te ghenaken / also als zy voor-by reden / de Coninc seer curieus wesende / om te weten oft Jan van Parys in die bende was / soo spaede hy hem om teghen hun-lieden te spreken / also ghy sult hooren.

Hoe de Foeriers passeerden voor by 't Palleys des Coninck van Spangien / de welcke hun-lieden welkome hiet.

Het xxviij. Capittel.

DE Koninck van Spaengien seyde tot hun-lieden: Ghy Heeren ghy zyt welkome. Segght ons / believet u / wie is Jan van Parys / op dat wy hem kennen. Heere / seyde doen een van hun-lieden / hy en is in dit gheselschap niet. Wie zydy dan? seyde de Coninck. Wy zyn / seyden zy / de Foeriers / die hem komen zyn herberghe maecken. Als alle de Princen ende Vrouwen die daer waren / dese antwoorde hoorden / ende yegelyck seelden hoop Foeriers / soo

soo waren sy daer af alle verwondert. Doe seyde de Koninck van Spangien tot den Koninck van Engelant: Hoe beloude Sone / ghy seydet dat hy niet meer en hadde dan ontrent dry hondert Peerden / ende daer isser voorby gereden meer dan vijf hondert / ende oock en sal hy niet komen sonder groot gheselschap. Certeyn / seyde de Dochter / het zijn frissche lieden / ende wel toegemaeckt: Zeker ghy behoort hunnen Heere wel te feesteren / die ons komt soo grooten eere doen / dat hy t'onser Bruyloft komt / want de gheheele feeste sal daer by ge-eert zijn. Voorwaer Dochter ghy seght waer: Daerom sal ick yemant senden aen zijn volck oft lieden die ghekomen zijn / om hem te doen versien aen lijnwaet ende keuckenwerck / ende Tapitserye / ende al't ghene dat hem van noode zijn sal. Doe riep hy zijnen Hof-meester / ende seyde tot hem: Gaet inden wijck die ghy zijnen Volcke bestelt hebt / eñ maeckt datmen hun geve al 't ghene dat sy behoeven sullen. Den Hof-meester gingh daer henen / ende vantse alle onledich / de sommige maeckten vaille-boomen / de ander braken de huysen / om van d'een in d'ander te gaen: d'ander spanden de Tapitserye / 't scheen een werelt te zijn. Als den Hof-meester dit sach / soo was hy daer af verwondert / nochtans dede hy zijn bootschap / ende seyde tot hun: Ick kome hier om u te seggen / dat 't gene dat u gebreeckt / het zy silverwerck oft tapitserye / ick sal 't u doen leveren. Doe antwoorde een van de Herauten: Grooten danck hebbe den Koning ende ghy / seker ons en gebreeckt niet / want de Wagens sullen schier komen / die den huys-raet mede brenghen. Ende segt den Koninck / waer 't sake dat hy bestrickt ware van Tapitserye / goude oft silverwerck / wy hebben des genegh voor ons ende voor hem / is 't dat hy het behoeft / om dies wille dat hy grooten sleyp van vreemde Heeren heeft / so men seydt / soo komt het ons seggen / ende wy sullen doen stil staen 10 oft 12 ghaladen Waghenen / die hem wel gherieven sullen. Ick dank u seyde de Hofmeester: ende hier mede schiet hy van daer / al verwondert / ende hy quam tot de Koninck voor de Baender-heerschap ende de Vrouwen die seer nau luysterde. Seer verwonderden hun de Baenderheeren ende de vrouwen / van de bootschap die de Hofmeester gedaen hadde. So en spraken sy anders niet al't Palleys door / dan van Jan van Parijs / nae wiens komste sy seer groot verlangen hadde. Ende als zy-lieden aldus sonderlinge spraken / soo quam daer een Schiltknecht loopen / die quam seggen: komt siet Jan van Parijs inkomen / haest u wel seere. De Koningen namen de vrouwen yegelick te hemwaerts / ende quamen alle aen de vensteren van de pallepse / de ander ginghen buyten de strate / om te beter te sien.

Hoe de Leydts-mannen van de waghenen van Jan van Parijs quamen in schoon ordinantie / ende achter hun de Wagenen vander tapitseryen / keucken-ghereetschap / kleeders ende alle het Silver-werck.

Het xxix. Capittel.

Twee hondert Mannen van Wapenen oft vrye Ruyters / quamen wel toe-gemaeckt / ghewapent ende ghebardeert alsoo de sake eyscht / ende daer gingen twee Trompetten voren: ende twee Switsers Trommelen / ende eenen Fluyter: ende dese lieden waren op-ghesetten op goede Henghsten / die sy deden springen ende vlichelen / dattet een triumphe was dit te sien / ende sy quamen twee ende twee in seer fraey ordinantie. De Koninck van Spaengien vraeghde den Koninck van Engelandt wat lieden dat dit waren. Heere (seyde de Koninck van Engelandt) ick en weter niet af: want ickse niet ghesien en hebbe onder wegen, Ende doe riep de Koninck van Navarre

varre/de welcke de Maghet byder handt hielt voor de venster: Wie seyt ghy lieden Mijn Heeren/ wy zijn de ghelepders van de Waghenen van Jan van Parijs / die hier nae ons komen. Och (sey de Jonck-vrouwe) wat eenen triumphanten staet is ditte voor eens Borgers Sone; Ghy meucht wel dencken / lieve Suster (seyde de Koninck van Navarre) dat icker af verslaghen ben. By mijn trouwe / het dunckt my beter eenen droom te zijn / dan yet anders. Als sy alsoo te samen spraken/ siet soo verthoonden hun de Waghenen van der tapitserije / midtsgaders groote henghsten / ende tot elcken Waghen acht henghsten rijckelick toe-ghemaeckt/ ende daer waren vijf-en-twintigh waghenen/ al bedeckt met fluweel op fluweel/ voorwaer seer kostelijck. Als de Vrouwen dese schoone Waghens saghen / soo stondense alle verstockt oft verbaest / ende alle de Heeren ende Baroenen oock. Eylacen! (seyde de jonck-vrouwe) wy en sullen hem niet sien / want hy behoort te zijn onder dese schoone ende rijckelicke Waghenen. Ende doe riep de Koninck van Navarre/ tot de ghéene die de Waghen-paerden mcnden / (want elcken Waghen hadde twee Mannen te voete / om de Paerden te bestieren / de welcke seer langhe ende stercke mannen waren) segt mijn Vrienden / wat is in dese schoone Waghens? So seyde daer een/ 't is tapitserije. Ende alsser thien of twaelf voor-by waren / soo seyde hy tot eenen anderen: Seght my Vriendt / wat isser in dese schoone Waghens? Mijn Heere (antwoorde die) alle die met groen ghedeckt zijn / zijn de Waghens vander tapitserije ende Lijn-waet. Waer van de Koninck ende alle die dese antwoorde hoorden / seer verwondert waren. Jae mijn lief / seyde de Maghet tot den Koninck van Enghelandt / ghy en hebt ons niet al ghesepdt 't ghene dat ghy wist van Jan van Parijs. Voorwaer mijn liefste / seyde de Coninck / ick en had anders niet ghesien / dan 't ghene daer ick u van ghesepdt hebbe / ende daerom ben ick seer verwondert wat dat zijn mach. Als zy aldus waren sprekende/ so waren de voorsz Waghenen voorby ghepasseert. Nae dese eerste Waghens / vernamen zy vijf-en-twintigh andere met groote henghsten/ghelijck d'andere/maer de Waghens en waren niet bedeckt/dan met groote panden van root leder. Ende terstondt vraechde de Koninck van Portugael: Segt ghy Heeren/ wat Wagens zijn dat / wien hooren die toe? Het zijn (seyden zy) de keucken wagens van Jan van Parijs: voorwaer (seyde de Koninck) ick soudet voor een groote eere houden/ dat icker een half Dozijn hadde van sulcken / desghelijckx seyden oock de ander Koninghen. O lieve Heere Godt (seyde de Koninginne van Arragon) wie is de gheene die sulcken triumphe voeren oft onderhouden mach / en sullen wy hem niet sien? Als zy aldus waren koutende/ quam een hun-lieden seggen dat de noenmaeltijt ghereet was. Om Godts wille (seyde de Vrouwe) en spreeckt daer af niet / want daer en is gheen meerder ghenoechte/ dan te sien desen ontallicken rijcdom. Als nu de voorsz Waghens ghepasseert waren / soo quamender vijf-en-twintigh andere / bedeckt met blaeuw Damast / ende de henghsten bekleedt met den selven. Siet (seyde de Maghet) hier komen andere Waghens / noch kostelicker dan de andere. Ende als zy by waren / soo vraeghde men de gheene diese menden / wien de voorsz Waghenen toebehoorden. Sy antwoorden / het zijn de Waghenen van de Kleederen van Jan van Parijs. Ist moghelick (seyde sy) wat Kleederen moghen daer in zijn? Wie soude moghen verdrieten dit te sien? Daer nae riep sy selve uytter venster: Seght my mijn vrient/ hoe veel isser vande garde-robbe? Ende hy antwoorde haer / vijf-en-twintigh. Voorwaer (seyde de Coninck) siet daer waer rijckdoms ghenoech om te koopen alle onse

Ko-

Koninckrijcken/ my dunckt dat ick droome ls ick dit sie. Groot geruchte wasser in e Stadt / ende sonderlinghe op 't palleys ande komste van dese man. Want de aerden brieschten ende bedreven sulcken gheruchte dattet wonder was. De Koninck van Engelandt was verslagen in et sien 't gene dat hy sach / ende te hooren e redenen die inde Stadt omme gingen an desen man: want van hem en maeckte men geen werck meer: ja oock dat ergher was / hy en hadde gheene stade noch tonde te spreken noch te spelen met zijn ondertroude / alsoo hy begheerde / waer af hy seer treurich was. Doch om mijn reden kort te maken / na dat dese vijf-en-twintigh Waghens door-by waren / soo quamen terstondt de ander vijf-en-twintich wagens / alle bedeckt met fluweel op fluweel karmosijn / ghestickt met goude seer rijckelijck / gefrenijt met cypers gout/ dat blinckte tegen de Sonne dattet wonder was. Alsmen die sach ghenaken / soo spoepde hem yegelijck om te sien soo wel de Heeren ende Vrouwen als 't ghepeupel.

Hoe de waghenen van het Silver-werck van Jan van Parijs in-quamen / verselschapt met twee hondert gewapende Mannen.

Het xxx. Capittel.

Veel waren verwondert dit siende: Voorwaer (seyde de Maget) ick geoove dat Godt uyt den Paradijse nu inomen sal. Isser eenich sterflick mensche e sulcken Edeldom t' samen soude mohen brenghen? Voorwaer antwoorde Koninck van Navarre / waer het sake atmen my ghesepdt hadde / dattet de oninck van Vranckrijck geweest hadde/ k en souder my niet af verwondert ebben / want het is een seer schoon onincrijck / maer van desen die men seyt een Borgher te zijn / en weet ick niet wat dencken / ende ick ben so verslaghen dat ick niet en weet waer ick ben. Hoe (seyde de Jonckvrouwe) dunckt u dat de Coninck van Vranckrijck wel soude konnen soo veel doen als dese? Certeyn mijn lieve Suster/ ick geloove jae/ als hy 't wel bestaen hadde. Op mijnen trouwe seyde de Maghet het is een wonderlijck werck: het valt my seer langh dat ick hem niet en sie / om te weten of het een Man is ghelijck d' ander. So lange spraken sy dat de vijf-

vijfentwintigh Wagenen voor by reden/ uyt-ghesepden eenen / den welcken de Coninck vraeghde: Seght mijn vrient/ wat isser in dese waghenen die bedeckt zijn met Carmosijn? Heere / sept hy / het is 't silver-werck en de bahu-koffers van Jan van Parijs. Ende terstont daer na quamen daer twee honderdt Mannen van wapenen/ al toe-gemaeckt als om te vechten / ende sy quamen vier en vier in seer schoon ordinantie sonder gheruchte. De Coninck van Spaengien riep den eersten / die droegh een Vaenken aen zijn lancie / ende seyde tot hem: Ghy Heeren/ Jan van Parijs is hy in dit geselschap? Heere / seyde die / neen hy / hy en sal noch niet komen in twee uren / want hy ende zijn Principaelste deden hun maeltijdt buyten / maer wy zijn ghesett om te bewaren dese vijf-en-twintigh Wagenen/ die hier voren zijn. Als de Wagens ende de twee hondert Mannen van wapenen ghepasseert waren / soo seyde de Coninck datmen soude gaen eten daerentusschen. Maer de Vrouwen deden aen hem een versoeck / dat hy goede Wachters soude laten aen de Poorte / om te zien wanneer hy komen soude. Want sy seyden / alle zijn Lieden zijn gepasseert / ende pack en heeft hier niet veel met hem / soo en sullen wy hem niet sien inkomen. En sorghter niet voor/seyde de Coninck/want ick souder droever om zijn dan ghy. Daerom sal icker soo goede wachters setten / dat wy daer af de tijdinge wel weten sullen. Doe ginghen sy 't noen-mael eten / maer daer en werdt niet gesproken over tafel/ dan van 't groot wonder 't welc sy gesien hadden. Waer af de Coninck van Engelant al verslaghen was / daerom en kost hy niet vrolijck zijn. De Coninginne van Spaengien hielt hem aen ten besten dat sy koste. Als sy ghegheten hadden ende de gratie ghesept / soo begosten sy te kouten vander Bruyloft: Maer siet / daer quamen twee Schilt-knechten / die seyden: Komt siet de schoonste bende die opt gesien was. Doe stonden de Coninginne op met de Vrouwen / Baenderheeren ende Ridders / houdende elck een Jonkvrou by der hant na hunnen graet/ ende sy quamen d'een in de vensteren/ d'ander op voller straten / de welcke soo vol volcx was dattet wonder was.

Hoe de Artsiers van der guarde van Jan van Parijs in-quamen met grooter triumphe ende eere.

Het xxx. Capittel.

TErstondt quamen daer zes Claroenen seer wel toegemaeckt/ die gaven soo soeten geluyt dattet een fraey dingh was om hooren. Daer nae quam een Man van wapenen zittende op eenen grooten Hengst / gebardeert ende springende / die droegh de vane / ende nae hem volghden twee duysent Artsiers wel toegemaeckt/ ende hadden al wapen-rocken van goutsme-werck/ dewelcke seer blincken teghen de Sonne / die seer schoon scheen. De Koninck van Spaengien vraeghde den genen die de Vane droegh/ oft Jan van Parijs daer was. Hy antwoorde / neen / het zijn de Archiers van zijn Garde. Hoe / seyde de Koninck / heet ghy my die Archiers / dewelcke al schijnen groote Heeren te zijn? Voorwaer seyde de Capiteyn / ghy sult wel anders seggen eer dat hy in-gekomen is. Soo reet hy voorby / leydende zijn Volck voet voor voet / twee ende twee in schoon ordinantie. Men en behoeft niet te vraghen / hoe sy besien werden van Mannen ende Vrouwen. Ghy en sout niet hebben een enckel Woordeken hooren spreecken / soo waren sy geneyght om te sien het wonder dat daer quam. Mits desen quam een van de Herauten van Jan van Parijs / begeerende van den Coninck den sleutel vander Kercke / om daer vesperen te hooren / want Jan van Parijs woudese hooren den selven dach/ om dieswille dattet Sondach was. De Koninck seyde hem/ mijn vrient/ ghy sult hebben

hebben al 't ghens dat ghy begeeren sult. Maer ick bidde u / ist dat ghy hier blijven meucht / dat ghy blijft om ons Jan van Parijs te wijsen. Ick en mach (seyde de Heraut) op dit pas niet / maer ick sal u mijn pagie laten / die sal hem u wijsen. Hy en sal noch niet komen / want daer hebben noch te veel van zijn Krijghs-volck te komen / die sullen eer inkomen / dan hy. Doe ginck hy wech / ende beval sijn pagie dat hyt haer af wijsen soude. De Maget riep de pagie die wel gheleert was / ende vraeghde hem nae sijnen naem. Hy seyde haer dat hy Gabriel hiete. Nu Gabriel (seyde zy) ick bid u dat ghy van my niet en gaet / en siet desen rinck dien schencke ick u. De pagie bedanckte haer hoochlick / O mijn lieve Gabriel / sal Jan van Parijs noch niet komen? Mijn juf-vrouwe seyde hy / als noch niet / want zijn Volck van Wapenen sullen eerst komen. Doen seyde zy / zijn dat niet de gheene die passeren? Neen seyde de pagie / het en zijn niet dan zijn Archiers van de voorhoede / dier zijnder twee duysendt / ende soo veel van de achter-hoede / ick en weet niet of sy komen sullen met de mannen van wapenen oft nae. De Koninck ende alle de Vrouwen ende Juf-vrouwen luysterden seer nae de pagie / waer af zy seer verwondert waren. Doen seyde de Coninck van Arragon: Hoe gaet hy oorloghe voeren teghen eenighen grooten Prince / dat hy soo veel Krijghs-volck mede leydt? Certeyn (seyde de pagie) neen hy / want het en is maer sijnen ordinaris ende dagelijckschen staet. By mijnen eedt (seyde de Koninck) 't is 't vreemste dingh daer ick oyt af hoorde spreken. Doen quamen daer ander ses klaroenen / ghelijck de ander / ende hun Hooft-man voor / die beleyden de andere twee-duysendt. Voorwaer (seyde de Koninck van Engelandt) ick geloove dat dese lieden eender poorten in-komen ende ter ander uytgaen / om ons aldus te doen toeven. Voorwaer seyde de Koninck van Portugael / dat ware loosselijck ghedaen. Doen zant hy twee edel Baender-heeren inden wijck daer Jan van Parijs logeerde / die ginghen 't al besien. Ende als zy wederom ghekomen waren / soo seyden sy het ghene dat zy ghesien hadden / waer af zy alle verveert waren: Want alle de ghene die (alsoo zy seyden) als sy in quamen / namen hun Paerden / ende setteden hun in schoon slachorden en harde trotsige ordinantie / ende ick segge u wel seyde de gene die de bootschap dede / ist dat ghy hoe luttel twists dattet sy tegen hunlieden maeckt / sy zijn lieden om te beschamen so veel alsser uwer is. Daerom en ist niet wel toe-gesien / datmen soo veel volcks in dese stadt laet komen. Voorwaer (seyde de pagie die daer stont / en was geschickt om aen te houden vrouwen en Heeren / want anders en soude hy den last niet ghehadt hebben op de plaetse te blijven) gy en dorst niet vreesen / want zy en komen hier niet om eenigh quaet te doen. Ende soo veel ist / al waerdt dat ghy hem wegherde / ende hy op u gram werde / uwe stadt en soude u niet konnen bevrijen. Nu voorwaer seyde de Koninck van Spangien / hy is seer wellekom / want hy doet ons groote eere aen. Hier-en-tusschen passeerden de ander twee-duysent Archiers / die seer wel besien werden van yegelicken.

Hoe den Hof-meester van Jan van Parijs eerlijcken in quam met de hondert Staetpagien / ende eenen schoonen hoop volcx met trompetten.

Het xxxij. Capittel.

Nae dat de Archiers oft Schutters gepasseert waren / so quam daer een frisch Man / langh ende wel ghefomeert / die was ghekleedt in een gulden stuck / met eenen stock in zijn Handt / op een schoon grauw hackeneye. Ende nae hem quamen de Hondert Staetpagien van Jan van Parijs / ghekleedt in fluweel Carmozijn / ende de wambeysen gheschickt met Goude seer rijckelijck / ghe-

ghemonteert met grau Paerden bekleedt met fluweel karmozijn / ghelijck de rocken vande Pagien / besaept met Goudt-sme-werck wel dicke. Die quamen superlicken aen / seer wel geordineert twee ende twee / ende 't was seer schoon om te sien. Want sy waren uytgelesen en hadden den hayr so blont als louter gout / 't welck hun lagh en sloegh op hun Schouderen: soo waren sy wel weerdich besien te worden / oock waren sy van verscheyden ende menighe soorten. De Jongh-vrouwe meynde voorwaer dat de gheene die voor dese Pagien reedt / ware sonder eenigh twijffel Jan van Parijs / daerom stondt sy over eynde / meynende hem te groeten met groote eer-bewijsinge / ende so deden oock veel Baroenen ende Vrouwen maer de pagie die veel wiste / werdes gheware / ende seyde / Mijn Juf-vrouwe en verporret u niet tot dat ick 't u segghen sal. Want de gheene die ghy daer siet / is den Hof-meester van mijnen Heere / die dese weecke in het officie is. Ende weet mijn Vrouwe dat hunder vier zijn die dienen metter weke / ende na hen leyt hy de staet-Pagien. Daerom gaet hy besien hoe de logysen gereet gemaeckt zijn. Doe quam daer een schoon bende met Trompetten / dewelcke terstont gehoort werden vande gene die inde Stadt waren. Dese waren bedekt met goutsmewerck / ende hun peerden oock totter aerden toe / en daer waren twaelf trompetten. Na desen quam ooch de Kapiteyn / die droegh een baniere van blau taffetaf / ende daer in en stonden geen Wapenen / van sorghe datmense mocht kennen. Hy was ghesceten op een schoon Paert / al bedeckt met violet damast besaept met gout-sme-werck / ende was gekleet met het selve coleur. Was het peert spijtigh / soo was ooch zijn Meester die daer op sat. Ende na hem quamen duysent ende vijf-hondert mannen van Wapenen / rijckelijck opgeseten ende gekleet: De pagie wees den Koninghen ende Vrouwen alle de ordinantien / daer sy hun seer af verwonderden / ende seyden alle dat hy een Man was om alle de Wereldt onder zijn subjectie te brenghen.

Hoe Jan van Parijs met grooter triumphe quam inde Stadt Burgos / en voor hem een Ridder die zijn sweert droegh in een kostelijcke scheyde / met 600 mannen.

Het xxxiij. Capittel.

ENde als de Mannen van Wapenen ghepasseert waren / quam daer een Ridder ghekleedt in een gulden stuck besaepdt inden om-slagh met Peerlen ende Ghesteente / die reedt op eenen grooten Henghst / bedeckt metten selven / dan dat de kousse oft zadel-kleet was van violet. Den Tabbaert van den voorsz Ridder hingh oft sleepte leeger dan d' over-kleet van den Paerde / ende was ghevoedert met herminen: dese droech in sijner hant een Sweert inde scheyde / ende de scheyde bedeckt met gout-sme-werc / ende kostelik ghesteente. Doe riep de pagie soo seere / dat hy gehoort werdt vande Heeren ende Vrouwen vanden Palleyse / segghende: Wel aen mijn Juf-vrouwe / siet daer is de gheene die 't Sweert draeght van Jan van Parijs / seecker hy sal terstondt hier zijn. Ay lief vriendt siet wel toe / op dat ghy hem ons wel ten tijde wijst. Dat sal ick doen seyde de pagie. Terstont daer na quamen daer vj. C. Mannen / ghemonteert op graeuwe Henghsten / al van eenen hayre / ende van ghelijck harnas oft kleedinghe / al besaepdt met gout-sme-werck langhs de boorden / soo dattet een fraey dingh was om te sien / want boven op de Steert-riemen van de Paerden stonden groote silvere bellen die waren vast ghemaeckt met zilvere ketenen al vergult. Ende de Heeren die daer op saten / waren soo schoone / datse scheenen natuerlijcke Enghelen te zijn / ende sy waren ghekleet met rijckelick fluweel karmozijn / ghelijck de pagien die vooren ghepasseert waren / ende sy quamen twee ende twee

in

in fraey ordinantie. De Pagie sagh Jan van Parijs komen / so riep hy de maget seggende: wel aen mijn Juf-vrou/ nu sal ick u wijsen de schoonste Christen mensch ende den edelsten die ghy oyt saegt/ dat is Jan van Parijs / siet daer beneden den ghenen die een kleyn wit stocxken in zijn handt draeght/ende eenen hals-bant van goude aen zijnen hals / besiet hoe schoonen ende minlijcken personagie dat hy is. Het gout van sijnen hals-rinck en beschaemt het coleur van sijnen hayre niet. De Maghet was seer blijde van de redenen die de Pagie haer seyde: Soo quam Jan van Parijs/ seer rijckelijck gekleedt wesende / ende by hem hadt hy ses Lakeyen / drie aen elcke sijde/ in goude laken gekleet. Als de maget hem geware wert/ so wert sy terstont soo root / dattet scheen dat't vyer haer upten aensicht sloegh/ soo werdt sy heel bevangen. Als de Koninck van Navarre dit gewaer werde/ duwede haer hant toe. So bedwongh sy haer ten besten dat haer mogelick was. Ende als Jan van Parijs recht voor haer was/ en na by / so reyckte sy hem een fraey bevallicke huyve die sy in haer handt had/ ende groetede hem minnelick. Als Jan van Parijs sagh dat zy soo schoon was werdt hy ghewondt met den schicht der Liefde / ende nam de Huyve / daer na dede hy reverentie / en bedanckte de Jofvrouw. Doe liep hy voorby / en zijn volck hem nae. De Koninck van Spangien was blijde vande schoone onthalinge die de Jonck-vrouwe hem gedaen hadde/ sonder daer af van yemant gewaerschout te zijn / sy seyden alle dat de Jonck-vrou seer eerlijcken gedaen had / ende de Jongelingh noch beter. Maer hier af en was de Koninck van Engelant niet seer blijde / want hy dachte in zijn herte / dat hem dat soude mogen strecken tot eenige schade ende schande. Niet-tegen-staende hy moestet lijden / ende hem selven bedwingen / soo't hem best mogelick was/ om zijn eere te bewaren. Als nu Jan van Parijs in-gekomen was/ alsoo ghy ghehoort hebt / quamen de vijf-hondert mannen van wapenen vande arrier-garde/ dewelcke achter gebleven waren / om te wetē of Jan van Parijs yet van doen soude hebben. De Heeren ende Vrouwen waren seer verwondert / soo veel Volcks te sien / ende de Jonck-vrouwe seyde: O Godt van den Hemel / zijnder noch Krijghs-lieden? Myn Vrouwe / seyde de Pagie / het is de achter-hoede van onsen Heere/ dewelcke vijf-hondert zijn/ gelijck de ghene die voren ghepasseert zijn. By myn eed / seyde de Koninck van Navarre / het waer quaet twist maecken teghen sulcken Man / ick geloove dat inde Werelt soo veel rijckdoms niet en is / als wy heden ghesien hebben. Want eer dattet al ghepasseert was / soo wast drie of vier uren naer noen. De Vrouwen quamen voor den Coninck / hem biddende dattet hem beliefde Jan van Parijs te doen halen / ende de Coninck beloofde haer dat hy yemandt senden soude.

Hoe de Koninck van Spangien den Grave van Quarion / met noch een Baron/sondt aen Jan van Parijs om hem ter feesten te nooden.

Het xxxiij. Capittel.

De Koninck van Spangien riep den Grave van Quarion / ende eenen anderen van zijnen Baroenen / ende seyde tot hun: Gaet henen tot Jan van Parijs / ende groetet hem van mijnent weghen / ende seght hem dat ick ende de Vrouwen hem bidden / dat hem believe in ons Palleys te komen om de feeste te beginnen. Terstondt scheyde de Grave met zijn ghesel schap om de bootschap te doen / ende als zy quamen in't quartier oft wijck van Jan Parijs / vondense de straten alle begraven ende sterck ghemaeckt met goede draep-boomen / en met een groot getal Volcks van wapenen die de selve bewaerden / al gherust als om te vechten. Soo vonden sy de Wachters

vanden eersten Draey-boom / de welcke hun vraeghden wien sy aengingen. Wy zijn seyde de Grave / van des Konincks van Spangiens Volcke / de welcke ons seyndt aen Jan van Parijs. Is hier eenich Hertogh oft Grave? Jae 't certeyn seyde de Grave van Quarion. Nu komt dan binnen met u gheselschap. Doen ginghen zy binnen / ende saghen de straten behanghen met kostelicke tapitserije. Eñ als zy waren voor 't logijs van Jan van Parijs / soo vonden zy groote meenichte van volck van Wapenen / die hadden aicsen of portisianen in hun handen / als om te vechten / eñ daer stondt de Hop-Man voor de Poorte van 't logijs in seer rijckelijcken staet. De Grave van Quarion vraeghde hem / oft hy Jan van Parijs soude mogen spreken. Wie zijt ghy / seyde de Capiteyn. Ick ben de Grave van Quarion / den welcken den Koninck van Spangien last ghegheven heeft / dat hy Jan van Parijs soude komen spreecken. Komt volcht my met uwen Volcke seyde hy. Als sy nu inden eersten sale gekomen waren / de welcke seer groot was / ende rontom met Tapijten behanghen / met een gulden stuck met hooghe lijsten / met grooten Personagien vande destructie van Troyen / ende als zy een pose hadden staen sien / quam de voorsz Hop-man ende seyde tot hun: Beyt noch een weynigh / want ick en hebbe niet mogen binnen komen / om dies wille datmen raedt houdt / so'en soud' ick aende deure niet derven kloppen. Als sy een luttel vertoeft hadden / soo gheboot de Capiteyn datmen de deure openen soude. Soo gingh hy derwaerts / ende leyde met hem den Grave van Quarion / ende zijn geselschap. Doe sprack den Hopman tot eenen vande Kamerlinghen / ende seyde tot hem / dat de Grave van Quarion Jan van Parijs spreken woude. Ick ga den Cancelier roepen seyde de Kamerlingh / die sal met u spreken. Soo sloot hy de deure / ende gingh den Cancelier halen / den welcke hy mede bracht. Ende als hy tot hun ghekomen was / soo vraeghde hy hun wat zy hebben wouden. Wy willen Jan van Parijs spreecken / seyde de Grave / van des Koninex van Spangiens weghen. Hoe seyde de Cancelier / is hy soo seer zieck dat hy niet en soude tot hier toe konnen komen hebben? Certeyn ghy en soudt hem niet mogen spreken / daerom en derft ghy hier niet wachten. Als de Grave ende zijn ghesellen dese antwoorde hoorden / waren zy seer verbaest / ende daerom maeckten zy hun wederom wegh / soo haest als zy konden. De Vrouwen stonden aende vensteren met grooten getale / wachtende op de komste van Jan van Parijs. Ende als zy saghen dat de Grave sonder hem quam / soo waren zy mistroostigh ende droeve. Doen seyde de Maghet tot den Coninck haren vader: O mijn Heere / wy en sullen desen freapen Prince niet sien: Want siet hier komt de Grave van Quarion / de welcke hem niet mede en brenght. Als de Grave in de Sale ghekomen was / soo quamen sy alle om hem / om te luysteren nae de Antwoorde die hy doen soude. Soo vertelde hy hun hoe de straten versterckt waren / ende de wachters den inganck bewaerden. Voorwaer seyde de Koninck / hy soude subtijl zijn in de Oorloghe / die hem soo wel wil op zijne hoede houden. Daer nae vertelde hy hun hoe de straten behanghen waren / met seer rijckelijcke tapitserije / ende hoe zy ghekomen waren voor zijn logijs / daer sy hadden ghevonden den Hop-Man vander Gaerde in rijcken staedt / de welcke ons ghelepdt heeft in een Sale ghetapijt met de kostelicste tapitserije die men opt sach / want daer en was niet veel dan Goudt-draet ende silver-werck toe / ende daer in stondt betrocken de Destructie van Troyen met groote personagien al gemaeckt van fijn gout / ende van zijde / eñ het was geleden twierendeel van een ure / terwijle dat de Capiteyn was gegaen tot de poorte van de Kamer van Jan van Parijs /

aende

aen de welcke hy niet en dorste kloppen/ ende wy hebben ghebeydt tot dat yemandt de deure op-ghedaen hadde/ maer den Capiteyn die daer wel op merckte/ sagh eenen van den Kamerlinghen aen de Poorte/ soo heeft hy ons gheleydt aen de Deure/ ende seyde: Mijn Heer Kamerlingh/ siet hier is de Grave van Quarion/ den welcken de Coninck van Spaengien seynt/ om te spreecken met Jan van Parijs. Nu blijft hier/ ick gaet den Cancelier segghen/ de welcke quam/ ende vraeghde my wat ick woude. Ick seyde hem/ dat den Coninck my hadde ghesonden/ om te spreecken met Jan van Parijs/ ende hy antwoorde: Hoe? den Coninck is hy so sieck dat hy niet en kan komen segghen wat hy begheert? Certeyn ghy en sout hem niet mogen spreecken. So hebben wy verbaest geweest/ ende terstont zijn wy wederom gekeert/ om u de antwoorde te segghen. De Coninck van Enghelandt was hier af blijde/ denckende dat hy niet soude komen ter feeste: Maer hy dede/ waer af hy droeve was/ alsoo ghy sult hooren. Doen seyde hy en hadde ick u niet wel geseyt/ dat hy de mane int hooft hadde/ ende dat hy sotachtich was/ ende waer 't dattet my toe stondt te doen/ ick en soude hem niet meer bidden. Voorwaer seyde de Coninck van Arragon/ ist dat de Coninck my wil ghelooven hy sal hem gaen gheleyden/ ende ick sal met hem gaen. Wat mach dat letten/ aen-ghesien dat hy soo edelen staet heeft/ ende dat hy ghekomen is in zijn stadt tot een sulcken feeste/ so en behoortmen daer inne niet te aensien eenige ordinantie. De Vrouwen waren blijde van 't gene dat de Coninck van Arragon ghesepdt hadde/ daerom soo danckten zy hem seere.

Hoe de Koningh van Spangien

verghefelschapt zijnde met de andere Coninghen/ gingh Jan van Parijs nooden/ ende hoe de Coninck van hem ontfanghen wert.

Het xxxv. Capittel.

Voorwaer/ seyde de Coninck van Spaengien/ het is beter datmen tot hem gaen/ ende ick en kan niet ghelooven het en is een wijs Man. Waerom sal ick gaen besien/ ofte ick hem sal konnen mede brenghen/ ende ghelooft my dat het aen my niet ghebreecken en sal/ hy en sal de Vrouwen komen feesteren. Ick sal gaen met u/ seyde de Coninck van Arragon/ oock so seyden 't alle d' andere. De Coninck van Engelandt om te doen als een goedt knecht/ die seyde: Certeyn mijn Heeren soo sal ick oock/ want wy zijn langhen tijdt te zamen ghekomen/ soo sal hy des te liever komen/ want ick hadt hem al-reede ghenoodt ende vermaendt dat hy hier komen soude. 't Is wel ghesepdt/ seyde de Coninck van Spangien: Wy sullen gaen mijn Sone ende ick/ ende ghy sult blijven om de Vrouwen ghefelschap te houden/ seyde hy tot den Coninck van Arragon/ ende van Navarre/ ende meer andere Baroenen/ ende oock om Jan van Parijs/ eerlicker te ontfanghen: Want ick meynde dat hy komen sal om mijnent wille/ ende ter liefden van mijnen behouden Soone/ de welcke met hem ghekomen is/ alsoo hy seydt. Alsoo scheyden beyde de Coninghen van daer met schoon ghefelschap. Ende als zy waren aen den eersten ren-boom/ ende saghen dat de strate sterck gemaeckt was/ soo waren zy daer af verwondert. De Coninck seyde tot de Wachters/ mijn vrienden/ wy willen gaen spreecken met Jan van Parijs/ ist dat ghy oorlof hebt om ons in te laeten. Wie zijt ghy? seyde de Portier. Ick ben de Coninck van desen Lande. Verghevet my Heere/ want ick en kenden u niet: O en is gheen dingh gheslooten/ want wy hebben 't al by bevel. Ende de Coninck woude in-gaen door de wincket/ maer de Poortier en woudes niet ghedooghen/

 maer

maer hy dede hem de Poorte open / ende sy ginghen inne / ende noyt en werdt de poorte gesloten / tot dat de Koninck van Spaengien ende zijn gheselschap binnen was. Doe waren dese twee Coningen verwondert als sy over straten ginghen ende saghen soo schoone tapisserye / want het scheen een Paradijs te zyn om de groote geneuchte die daer was. Ende sy waren vol gewapent volck / welcke geen gelaet en maeckten om hun te ontwapenen. Ende als sy ghekomen waren voor 't Logys / so vonden sy den Capiteyn van der Guarde / de welcke een wonderlijck frisch Man was / ende in seer rijckelicken staet / ende de Coninck seyde: Heere / sullen wy Jan van Parijs wel mogē spreken? Wie zyt ghy / seyde de Capiteyn? Ick ben de Coninck van dit Landt ende siet hier is mijn behouden-sone de Coninck van Engelandt / soo willen wy Jan van Parijs nooden dat hy ter Bruyloft kome. Heere / seyde de Capiteyn vander Guarde / en belght u niet / want ick en kende u niet / maer ick kenne de Koninck van Engelant. O Heere en is geen ding ghesloten / daerom sal ick voor u gaen om u te gheleyden. Doe gingh hy voor / ende de Coninck van Spangien / die den anderen Coninck by der hand hadde / die volghde nae met groot getal van Baender-heeren. Als sy waren inde gemeene Sale / soo verwonderden sy hen vande kostelickheyt der Tapisserye die daer waren. Terstondt gingh de Capiteyn kloppen aen de Camer van den Rade / ende seyde tot eenen vande Deurwaerders dat de Coninck van Spangien ende van Engelant aende poorte stonden / ende wouden hunnen Heere spreken. Doe ginck de Cancelier uyt der kameren / verselschapt met 50 Baroenen in seer schoonen staet / onder welcken waren de Hertoghen van Orleans ende van Bourbon / ende meer ander Hertogen ende oude Graven: want alle de jonge Princen / die hielt Jan van Parijs by hem / tot in ghetale van hondert toe / alsoo ghy hier vooren ghehoordt hebt. De Cancelier ontfinck de Coninghen ende hun gheselschap eerlicken. Doe seyde de Cancelier tot den Coninck: Heere wat komt ghy hier doen / ghy die so groote tijtkortinge hebt in u Palleys? zijt wellekome in uw's selfs landtschap. Certeyn (seyde hy) ick en soude my niet konnen onthouden / ic en quame Jan van Parijs besoecken / ende hem nooden / dat hem believe te komen op mijn Palleys ende het zijne / ende besoecken de Vrouwen die nae hem seer groot verlanghen hebben. Daerom bid ic u dat ghy maeckt dat ick hem spreke / ist mogelick. Voorwaer het is wel om doen / seyde de Cancelier / des hem den Koninck bedanckte. Nu komt dan Heere / seyde de Cancelier / ick sal u den wegh wijsen. Doe leyde hy hem inde Camer vanden Rade / de welcke al behanghen was met root Satijn / gestickt met Loover-werck van Goude / den Hemel ende de Vloer vanden selven. Daer na quam hy kloppen aende kamer vanden secreten Raede / daer Jan van Parys was / inder manieren als volght: Inden eersten de Camer / den Hemel en de Vloer was behangen met groen Fluweelen stucken / met groote Personagien van goude / kostelicken verciert met peerlen / daer in stondt ghetrocken het Oude Testament. Inden hoeck vande kamer stondt eenen hoogen Zetel met dry trappen / bedeckt met een kostelijcke gulde Pelle / ende daer boven was een seer ryckelijck Pavellioen / gemaeckt van Goutsme-werck / besteken met een groot getal van goude Ketenkens / daer aen hingen Diamanten / Robijnen / Smaragden / Saffieren en meer andere dierbaer steenen / die wonderlickē glants gaven. Jan van Parijs ende zijn Edel-lieden waren alle t'samen ghekleedt met gouden laecken / soo rijckelick dattet wonder was / besonder Jan van Parys / die hadde eenen seer rijckelijcken Hals-ringh / al beset met kostelijcke Peerlen. De Deurwaer-

waerder quam ende opende de Poorte/ om te sien wie daer klopte. Soo vont hy den Cancelier ende de twee Coninghen/ die seyden totten Deur-waerder: Wat doet u Meester? Mijn Heere/ seyde de Deur-waerder; Hy komet met zijn Baroenen. Siet hier is de Coninck van Spangien/ seyde de Cancelier/ die komt hem besoecken. Ende alsoo de Cancelier niet de 2 Coninghen binnen soude gaen/ soo viel hy op zijn knien voor Jan van Parys/ segghende: Heere/ siet hier is den Coninck van Spangien die u komt groeten. Als de Coninck van Spangien hem sach in soo grooten Triumphe/ soo neyghde hy hem/ ende bewees hem eere. Ende als Jan van Parijs hem sagh/ so stont hy op uyt zijnen Setel/ ende quam hem omhelsen/ seggende: Heere Coninck van Spangien/ Godt behoede u ende u Edel geselschap/ en uwen behouden Sone/ het en is niet lange dat wy zijn gekomen/ komt sitten. Doe nam hy hem by der handt/ ende seyde hem om by hem te sitten. Daer na seyde hy totten Coninck van Engelant: Neemt plaetse waer dat u belieft. De Baroenen van Jan van Parys deden d'ander sitten. Ende als yegelick ghesetẽ was/ soo sprack de Coninck van Spangien in deser manieren: Jan van Parys ist dat ick u anders niet en noeme/ dat behoordt my vergheven te worden/ want u Volck en heeft ons uwe Tytels niet willen noemen: nochtans ghy zijt welkom in dit Land, welck open staet tot uwen ghebode. Grammercijs seyde Jan van Parijs. Ick bid u seyde de Coninck/ dattet u believe ons dese eere aen te doen/ dat ghy komt tot in 't Palleys de Vrouwen besoecken/ die seer nae u verlangen/ ende daer suldy vinden den Coninck ende de Koninginne van Arragon/ ende de Coninck van Navarre ende van Portugael/ ende veel groote Vrouwen ende Baroenen. Oock en suldy niet soo eerlijcken getracteert noch ontfangen worden alsoo u wel betaemt/ maer schoone ende eerlijcke Jonck-vrouwen zijnder/ die u blijde gelaet toonen sullen. De lieden vanden Coninck van Engelant waren al verbittert vande groote ootmoedigheydt ende liefde die de Coninck van Spaengien Jan van Parijs betoonde. Voorwaer/ seyde Jan van Parijs/ ghy noch de Vrouwen en zijt niet te verachten: So sullen wy een collatie doen/ ende dan sullen wyse gaen besoecken.

Hoe Jan van Parys dede brengen alle soorten van Speceryen ende Confituren/ ende menigherhande Wynen/ ende hoe hy na des Koninckx van Spangiens Palleys gingh.

Het xxxvj. Capittel.

TErstondt brachten sy Speceryen ende Confituren van alderhande sooten/ in groote koppen van Goude ende dierbaer Ghesteente. Daer nae menigherley wijnen/ daer de Coninck heel af verwondert was. Als zy gecollaeyt hadden/ soo seyde Jan van Parijs tot den Coninck: Wel aen/ gaen wy/ alst u belieft. Doen nam hy de Coninck by der hant/ ende sy stelden hun op den wegh. Als hy ghekomen was aende poorte/ doen seyde hy tot den Capiteyn vander Garden/ dat hy niemandt brenghen en soude dan de Baroenen/ ende de hondert Mannen van zijnder kleedinge. Terstont maeckte hem de voor-seyde Capiteyn voore met hondert mannen van wapenen om den wegh te ruymen/ want het ghedrangh groot was. De Vrouwen ende Heeren van't Palleys waren alle mistroostigh/ als zy saghen dat de twee Coninghen soo lange uyt bleven: maer daer quam een Ridder seer loopende/ die quam seggen: Wel op/ maeckt u ghereedt/ want hier komen de alderschoonste lieden/ ende so wel toe-gemaeckt/ als opt op aertrijck waren. Doe hadden de Jonck-vrouwen seer groote blijschap. De Coninck van Arragon

nam de Koninginne van Spangien / en-
de zijn Dochter werdt gheleydt vanden Koninck van Navarre / ende de Koninck van Portugael nam de Koninginne van Arragon / ende de ander Princen namen elck hun Vrouwen / ende sy stelden hun in Ordinantie. Doe ginghen zy se sien komen van verre door de Vensteren. Daer na stelde hem een yegelick op zijn plaetse/ ende seyden: En siedy niet hoe hy de eere aenneemt voor de Koningen / dat sy alle beyde hem leyden / eer hy treedt voore? Seker hy is een Man van seer hooghe ghe-boorte / ende hy en laet niet blijcken dat hy in een vreemt Lant is. Voorwaer seyden d'ander / hy en is / want hy is over-al de sterckste / 't welck hem sulcken moet geeft. Certeyn / seyde de Jonck-vrouwe / die vreuchdheydt die hy heeft / die voeght hem seer wel / want hy is eenen rechten spiegel der schoonheydt. Ende doen quam de Guarde inne / die al 't geselschap groetteden / ende ginghen vast by een staen in een Perck / teghen eenen hoeck vander Sale/ soo dattet scheen dat sy alle niet en besloegen de plaetse van veertigh menschen.

Hoe Jan van Parys gingh sitten op de hooghste plaetse vande Sale met de Jonck-vrouwe / en vande propoosten die zy t' samen hadden.

Het xxxvij. Capittel.

Zoo is Jan van Parys ghekomen tusschen den Koninck van Engelant ende van Spangien inde Sale. De Heeren ende Jonck-vrouwen quamen in 't ghemoete. Jan van Parijs groettede de Coninginne van Arragon / van Navarre ende van Portugael / daer na nam hy zijnen Hoedt van zijnen hoofde / ende kuste de twee Koninginnen. Nae desen nam hy de Maget by der handt wel stoutelick / ende kusse se minlijck / segghende: Ick dancke u Suster van uwer teghenwoordigheyt. Sy wert root / en sy neyghde haer. Daer na seyde Jan van Parys tot zijn Baroenen: Gaet kust alle dese Vrouwen / wy sullen ons gaen rusten. Doe nam hy de Koninginne by der handt / ende seyde tot den Hertogh van Normandien / dewelcke by hem stondt/ dat hy hem de Jonc-vrou brengen soude. Soo gingh hy sitten op de edelste plaetse vander Sale die groot was / ende hy sette hem in 't midden vande Koninginne. Daer nae seyde hy tot den Hertoghe van Orleans zijnen Neve: Brengt my 't gene dat ick u ghegeven hebbe / ghy en zijt soo schamel niet / ghy en neemt wel de beste plaetse. Hier af begost een yegelick te lacchen. Daer nae seyde hy over luyt: Ghy Heeren / neemt plaetse / want wy hebben de onse in-genomen. Doe begost hy te kouten metter Maghet / ende alle de Coninghen ende groote Princen ende Vrouwen soo seer nae als sy mochten/ quamen daer by om hun-lieden te hooren kouten. Ende terwijle zy spraecken/ seyde de Maghet tot Jan van Parijs: Heere ghy hebt met u ghebraeht een schoone macht van Volck / ende soo wel toe ghemaeckt / als men opt sagh in deser contreyen. Mijn lief / seyde Jan van Parhs / ick heb dat ghedaen ter liefden van u. Ende hoe (seyde de Maghet / ende zy wert root) ter liefden van my? Ick sal 't u seggen / antwoorde hy: Ick heb hooren seggen / datmen morgen u Bruyloft houden soude / ende hierom kome ick my presenteeren met mijnen staet ende krijghslieden / om u eere te bewijsen. Heere / seyde de Maget (al beschaemt zijnde) ick danck u van uwen dienst. Noyt en saeghdy so seer lacchen als de Heeren ende Vrouwen loeghen / om de vraghen die hy daer dede. Doe seyde de Koninck van Navarre tot den Koninck van Spangien: Hoordy desen Man wel / den welcken mijn Conzijn uwe behoude Sone lachte / ende seyde / dat hy onder wijlen woorden sprack gelijck eenen Sot. Voorwaer ick geloove dat hy niet en doet / maer hy seydtse soo bedecktelick / dattet niemant en kan verstaen/

staen / so woude ick wel dat wyse hem beden uytleggen. Ick woudt oock wel seyde de Koninck / maer ick heb angst dat hys hem belghen mocht. Want op myn gelove / 't is de bevallickste creature die ick oyt sach / daerom waert goet datmen hem dede drincken / seyde de Coninck / maer wy en souden soo niet konnen doen / alsoo hy ons gedaen heeft / maer hy en sal noch niet wech reysen / daerom begeere ick kennisse te hebben met hem.

Hoe de Koninck van Spangien een Banckett dede brenghen / ende van verscheyden tsamen-koutinghen.

Het xxxviij. Capittel.

HIer-en-tusschen dede de Koninck een Banckett brengen / 't welck haest gereedt was / ende de Hof-meester quam vraghen een vande Baroenen van Jan van Parys / hoe men hem soude te drincken gheven. Vertoeft (seyde die) ick gae den gheenen halen die hem diendt. Ende gingh den Hertogh van Normandien seggen datmen woude Wyn schencken. De Hertoghe riep den Schildt-knecht / ende seyde hem dat hy soude gaen halen de Koppen om te dienen. Desen riep twee andere Schildt-knechten tot hem / ende de Koppen hebbende / quamen sy die presenteren Jan van Parys / dewelcke nam den zynen / ende gheboodt datmen de twee andere den twee Coningen gheven soude / ende seyde: Laet wy dry eerst drincken / de andere sullen drincken als 't hun believen sal. Doe dronck hy sonder beyden / ende gaf zynen Kop de Maghet / segghende: Houdt daer schoon Lief / ick hebt u gebrocht / ick weet wel dat ghy u voor my niet ontsien en sult. Godt seghen my (seyde de Maget) daer en is geen saecke waer omme / alsoo soo dancke ick u. De Coningen / Heeren ende Vrouwen droncken ende waeren vrolick / ende sy verwonderden hun seer dat Jan van Parys alsoo de eere aennam boven alle de Koningen die ouder waeren dan hy. Alst Banckett ghedaen was / so quamen de Coningen en Vrouwen by Jan van Parys om te hooren ende met hem te kouten. Doe vraeghde hem den Coninck van Navarre: Jan van Parys / myn lieve Vrient / wat segt ghy van onse nieu-gehoude? Certeyn sey de hy / niet dan alle deught ende eere / want my dunckt dat Godt haer volmaeckt heeft in alle deelen / alsoo dat hy geen haer niet vergeten en heeft. Daerom en behoeft zy niet dan eenen goeden Officier. Ende wat Officier / Heere / seyde zy: Nu vraeght dat mynen Heeren / om te weten oft sy hem u souden konnen noemen. Op myn geloove / seyde de Coninck van Portugael / uwe woorden zyn soo swaer om te verstaen / dat wy die niet en souden konnen uyt-drucken / daerom bidden wy u dat ghy hem ons wilt noemen. Voorwaer seyde Jan van Parys / het is een sake die licht om verstaen is: want ick gheloove dat zy van Hof-meester / van Schildt-knechten ende van Secretarisen wel voorsien is: maer alsdan eerst salse hebben het vol-brenghen van alle haer begheerte / alsse sal hebben eenen machtighen / rycken ende wysen Man. Als zy dese woorden verstonden / soo begost een yeghelick seer te laechen / Nu wel voorwaer, seyde de Coninck van Spangien / Heere ghy weet wel wat den Vrouwen ghebreeckt / maer op uwe woorden behoeft-men altoos een gloose te maecken. Ende daerom waer 't saecke dat ick geen sorge en hadde u te vertoornen / ick soude u vraghen d' uytlegghinghe van sommighe woorden / die ghy hebt ghesegt onderwegen tot mynen behouden Sone, Certeyn / seyde Jan van Parys / vraeght al wat u belieft / want gheen dingh en soude my konnen mishaghen. Met oorlof dat / seyde de Coninck van Spangien / ick sal u een segghen Myn Dochters Man van Enghelandt heeft ghesegt / dat als ghy quaemt op een tydt datter reghende / soo seyde ghy hem / dat hy die een

een Coninc was / behoorde zijn volc huy-
sen te doen draghen / om hem te bewaren
teghen den reghen. Soo en kan ick niet
verstaen / hoe dese huysen souden inghen
gaen / oft wie die draghen soude. Jan
van Parijs begost te lacchen ende seyde:
Seker dat is goedt te verstaen / waert sa-
ke dat ghy gheweest had ter selver stede:
Want ghy mocht wel Exempel nemen
nen my ende aen myn Volck / want wy
hadden mantels ende hals-kappen / mits-
gaders onse Leersen die ons bewaerden
tegen den regen. Ende alst schoon weder
was / soo leyden wy die op onse bahr-
nuylen / ende dat zijn de huysen daer ick
af seyde tot uwen schoon-sone / dewelcke
nat was hy ende syn volk / als oft sy had-
den geplonst geweest inde Riviere. Ha /
ha / seyde de Koninck / ghy seght waer:
Waerachtelick (seyde de Koninck van
Portugael / den Coninck van Spangien
in zijn Oore) dese en is soo Sot niet als
uwen behouden Sone seyde / maer hy
heeft een schoon levendigh verstandt nae
synen ouder. Noch soude ick u geerne een
ander dinck vragen / seyde de Conink van
Spangien / waert uwe beliefde. Dat is
op eenen anderen dagh / soo seydet ghy
hem dat hy zijn Volck gheen brugghe en
dede draghen oft voeren om over de Ri-
viere te passeeren. Dat en behoeft gheen
groote uytlegginghe / want het is van de
selve gelijck d'eerste. Het is waerachtigh
dat wy over dese zijde Bayonne op een
tijdt vonden een kleyn Riviere / seer hol
ofte diepe ende snel / ende de Coninck van
Engelant ende zijn lieden / die qualick ge-
monteert waren / die ginghen daer inne
om door te gaen / waer af datter wel tse-
stigh verdronc van de gene die qualic op-
geseten waren ende ick passeerde nae met
mijnen Volcke / ende die en hadden gheen
letsel. Ende als wy waren gepasseert / soo
dede my den Coninck zijn klachten van
syn volc dat verdroncken was. Ende ick
seyde hem dat hy behoorde een Brugghe
te doen dragen / om hem door 't water
te doen passeren behoudens lijfs. Dat is
te seggen goede Peerden / also hy sach dat
de mijne waren / de welcke gheen letsel en
kregen. Ick meynde dat hy wel verstaen
soude hebben. Voorwaer seyde de Konink
van Navarre / ghy gavet hem wel te ver-
staen. Wel aen nu ghy ons so veel geseyt
hebt / seyde de Koninck van Spangien / so
bidt ick u dat ghy ons 't derde verklaert /
ende meer en sullen wy u daer af niet spre-
ken. Ick heb u gheseydt / dat alle 't geene
dat u belieft / dat belieft my / daerom en
maeckt daer af geen swarigheydt. Ick
bid u dan / seyde de Koninck van Span-
gien / dat ghy ons verklaert hoe ghy ver-
staet 't geene ghy hem seydet: Dat uwen
Vader wylen was gekomen in dit landt
gheleden vyfthien Jaer / ende hadde een
Eyndt-voghel eenen strick ghelevdt ende
dat ghy quaemt om te sien oft de Eynde
gevangen was. Daer af (seyde Jan van
Parijs) en berispe ick den Coninck van
Enghelandt niet / want het is seer swaer
om verstaen. Ende nochtans nae dien
dat het op de redenen komt / soo ben ick te
vreden dat ick 't u verklaren sal. Nu ver-
staet watter is: Het is waerachtigh dat-
tet wel ontrent vyftien Jaren geleden is
dat de Koninck van Vranckrijck mijn
Vader saliger quam in dit Landt / om 't
Rijck wederom te stellen onder uwe ghe-
hoorsaemheyt / ende den Leger op te slaen
die de Coninginne u Huys-vrouwe bele-
gerde. Ende als hy wilde wech reysen / so
gaeft ghy hem alle beyde uwe Dochter /
om die ten houwelicke te besteeden / daer
hem dat goedt duncken soude. Ende hy
antwoorde u / dat het zijn soude aen my:
Ende dit is den strick / ende siet hier dit is
de Eynde / die ick ben komen sien / of sy
niet gevangen en is.

Hoe Jan van Parijs met zijn Heeren ende Baroenen hun Kleederen op-sloeghen / voor alle de Heeren / ende vrouwen / om te toonen wie sy waren.

Nu alsoo haest als hy zijn redene gheeyndet hadde met den Coninck van Spangien/ doe sloegh hy zijnen Rock op/ die was van binnen blau Fluweel/ bezaeyt met veel schoone Gulde Lelyen. Als den Koninck ende de Koninginne van Spangien dese saghen/ soo knielden zy alle beyde neder voor zijn voeten met hun Dochter/ ende seyden: O moghende Koninck/ om Godts wille soo believe u ons te vergheven onse misdaedt. Want al 't gene dat ghy ghesepdt hebt/ is waerachtigh/ ende wy weten 't wel/ ende den meesten-deel van alle mijne Baroenen die hier zijn. Daerom ben ick te vreden sulcke straffinghe t' ontfanghen als u believen sal my te setten. Ende aen-gaende dese onse Dochter/ soo weet ick wel dat zy niet weerdigh en is u toe-ghevoeght te worden/ maer van nu voorts soo lever ickse u/ om haer ten Houwelick te geven die 't u believen sal/ ende hem te gheven 't besit van mijnen Koninckrijcke. De Koninck Jan hiesse op/ ende bedancktese: Daer nae seyde hy tot de Maghet: Mijn Lief/ ghy hebt ghehoordt 't ghene dat uwen Vader ende uwe Moeder ghesepdt hebben: Wat seght ghy daer af? want 't gaet u aen: Wildy den Coninck van Engelandt hebben? Alderhooghste ghebooren ende machtighe Coninck/ ick wil houden van puncte tot puncte 't ghene dat mijn Vader u ghesept heeft/ want de eerste ghelofte behoordt u te binden: Daerom soude ick my voor gheluckigh houden/ waer 't sake dat ick hadde eenen van uwen Baroenen. Nu seght hem dan wien ghy begeert/ want yeghelijck draegt zijn Wapenen onder zijnen Rock. Doen dede de Coninck Jan op-slaen de Kleederen van de voor-seyde Baender heeren/ 't welck seer schoon was om sien. Doen lieten hun kennen de oudtste die in Spangien hadden ghweest met den Coninck wijlen/ ghelijck als de Hertogh van Orleans/ van Baurbon/ ende meer andere. De Coninck Jan vraeghde weederom de Maghet: Hebt ghy u bedacht wien ghy hebben wilt van desen/ oft wilt ghy daer op noch dencken? Hooch ghebooren Heere (seyde sy) my en behoort niet toe te kiesen/ maer de gheene die u believen sal/ sal my believen/ achter-volghende de belofte die mijn Heer Vader den uwen dede. Ja voorwaer/ ghy zijt een loos Wijf/ seyde de Coninck Jan/ nae dien dat ghy wilt houden de belofte van uwen Vader: dat is te seggen/ dat ick schuldigh te houden de belofte die mijn Vader dede: Dat is/ dat ghy sout zijn mijn getrout wijf. Doe begosten sy alle te lacchen/ behalven de Engelsche. Nu wel aen/ seyde Koninck Jan/ in goeder trouwen/ soudet ghy wel willen mijn Wijf zijn/ waer 't sake dat het uwen Vader woude/ ende dat ick daer in consenteere? Heere/ het is een vraghe die geen antwoorde en behoeft/ want gy meucht wel weten/ datter geen dinck ter Werelt en is dat ick soo gheerne hadde. Nu dan mijn Lief/ ick bens te vreden/ ende beloove u morghen te trouwen metten wille Gods ende uwer vrienden. De Coninck van Spangien ende de Koninginne danckten hem/ ende de Coningen van Arragon/ van Portugael/ ende van Navarre/ quamen hem vergiffenisse bidden/ om dat zy hem de eere niet bewesen en hadden/ die hem toe-behoorde. Heer Coninck van Engelant/ seyde de Coninck van Vranckrijck/ ghy en behoort niet qualick te vreden te zijn om dese sake/ want sy was mijne over vijftien jaren. Daerom so en heb ick niet willen breken de belofte van wijlen mijnen Vader.

Hoe de Coninck van Engelandt

wegh reysde wel droeve ende gestoort/ als hy sagh dat de Koninc van Vranckrijck hem hadde ontrocken/ de gene die zijn hert ende ghepeys in haer ghewelt hiel.

DE Koninck van Engelant dese dinghen siende / was seer verbittert/ ginghuytten Palleyse / sadt op te paerde/ ende reysde wegh hy ende zijn Volck nae zijn Landt toe. Nae den af-scheydt van den Koninck / soo begostmen groote volle Feeste te houden / opt palleys/ ende inder Stadt / alsmen wist datter was de Koninck van Vranckrijck / die de Dochter troude. De Avondt-maeltijdt was seer groot / ende zy werden ghedient met veel tusschen-gheruchten / die uyt de Keucken des Koninck van Vranckrijck quamen/ al in Silver-werck. De maget was so blijde datmen 't niet en soude konnen vertellen noch segghen/ daerom over-loopick 't oock om der kortheyt wille. Des anderen daeghs smorghens soo sondt de Koninck Jan rijckelicke kleynodien aen de Maghet/ ende gouden Vaissielle/ een Tresoor vol / ende een ander Tresoor vol Silverwercks/ende een Pauwelioen ghemaeckt van Lelien / beset met Edel Ghesteente/ 't kostelijckste datmen opt sagh / ende hy sondt zijn Snijders om haer Kleederen te maecken op de Fransche mode / voor haer ende voor alle haer Jonck-Vrouwen.

Hoe de Koninck van Vranckrijck troude de Dochter des Koninckx van Spangien / in groote triumphe ende eere/ en haer Habijten op zijn Fransch gemaeckt werden.

Het xlj. Capittel.

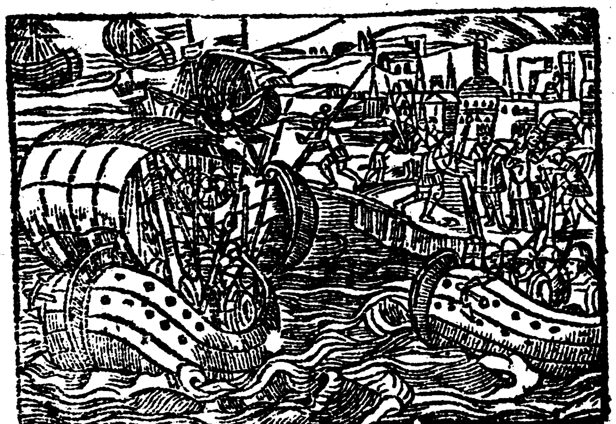
DEn dagh ghekomen zijnde / so troude Coninck Jan de Dochter des Koninckx van Spangien / in de Stadt van Burgos / in 's Landts Cleedinghe uyt-ghenomen de Croone die de Coninck Jan haer gaf/ die seer kostelijck was. De Feeste ende triumphe laet ick passeeren. Als den Avondt quam / soo seyde de Coninck Jan / dat hy niet slapen en soude int Palleys / ende daerom werden de Vrouwen ghelepdt in zijn Logijs met de Bruydt. Ende als zy saghen dat wonder dat daer was / soo seyden zy alle/ dat de Maghet in een goede ure ghebooren was / dat zy sulcken Prince ghetrouwt hadde / ende dat sy in korter stondt een fraey mangghelinghe ghedaen en hadde. Terwijlen dat de Vrouwen haer ontkleeden / soo quam de Coninck Jan/ ende seyde tot zijn Lief: Nu wel mijn Lief en behaghet u niet qualijck / dat ghy uwes vaders

Vaders Palleys ghelaten hebt? Certeyn mijn Heere / men vel oeves my niet te vraghen / want ick en hadde noyt soo volmaeckte blijschap / als ick ghehadt hebbe dat ick hier binnen quam. Oock so en is niet te ghelijcken 't Palleys van mijnen Vader by dit Logijs: Maer ick segghe noch meer / dat ick u liever hebbe dan de gantsche Werelt. Dit woort behaechde den Koninck wel / daerom soo omhelsde hy haer / ende seyde: Mijn lief / dit woordt en sal niet vergheten worden. Wel aen / wat suldy dese schoone Vrouwen ende Juf-vrouwen gheven / dat zy soo veel moeyten ghedaen hebben om uwent wil? Mijn Heer (seyde zy) ick en weets niet. Siet daer (seyde hy) neemt dese schoon Koffers vol schoone Juweelen van gouden Laken / deylt die daert u goedt duncken sal / want tot dien eynde zijnse hier ghebracht. De Maget knielde ende seer ootmoedelijc dankte sy hem / maer hy hiefse terstondt op / ende seyde haer / dat zy 't niet meer doen en soude / maer datse van nu voortaen hem toespreken soude gelijck teghen haren man. Het en is geen reden seyde de Moeder. Ick begeert so te hebben seyde hy / ende hy hiet haer dat zy de kleynodien ende Juweelen deylen soude onder de Vrouwen ende Jonckvrouwen. Daer nae als de Bruydt ontkleedt was / soo ghinghense slapen / ende de Vrouwen ende Juf-vrouwen gingen wech elck op haer plaetse. Doen quam terstondt de Koninck van Vranckrijck / den welcken den tijdt seer lanck viel dat de Bruydt ontkleedt werdt. Doen leyde hy hem by de gheene die hy beminde boven alle Creatueren / ende en hadde gheen ongheluck / want het was de minlickste / de ootmoedighste / de schoonste / de wijste / de eerbaerste / ende de best ghemanierste / die ter Werelt was. Wie weet de gheneughte ende de vreucht die zy hadden. Aldus soo begonde hyse die Nacht met eenen schoonen Sone / die naemaels werdt Koninck van Vrankrijck. Ende des anderen daegs smorgens so stont Koninck Jan op / ende gingh by zijn Baroenen / die seer blijde waren van hun Heeren weghen / die hun eerlijcken beleyde. De Vrouwen quamen de nieuwe Koninginne besoecken / die haer-lieden blijdelijck ontfingh. Ende alsoo als zy haer meynden te kleeden / quam de Opperste-Kleer-Snijder vanden Koninck / ende seyde tot haer-lieden knielende: Mijn Vrouwe en belcht u niet / want hare Majesteyt moet heden ghekleedt worden op de Fransoysche mode. Vrient seyde de Koninginne van Vranckrijck / kleet my doch alsoo / want ick ben goet Fransoysch / ende sal het zijn al mijn leven langh. Terstondt quamen de Snijders ende Kleer-maeckers van Koninck Jans wegen / om de Koninginne ghereedt te maecken met groote neerstickheydt. Ende zy deden haer eenen rijckelicken keurs aen van gouden Karmozijnen laken / ende daer over eenen tabbaert van fluweel / besaeyt met goude Lelien / soo seer schoon ende moy / dat zy met de schoonheydt die zy hadde / beter scheen Godlijk dan menschelijck te zijn. Daer na settense op haer Hooft een seer kostelijck Cieraet / ende om haren hals werdt gheleyt eenen hals rinck van Goude / bedeckt met Robijnen ende Diamanten / ende daer stondt in 't midden eenen Karbonckel-Steen / die groot licht gaf. Terwijle datmense kleede / quam den Koninck van Spangien / van Portugael / van Navarre ende van Arragon / dese vonden Koninck Jan by zijn Baender-heeren / soo groeteden zy hem / ende hy onthaeldese vriendelijck. Daer na vraegden zy hem / hoe 't met hem was. Seer wel / ende oock suldy uwe Dochter frisch ende ghesondt vinden. Wy sullense gaen besoecken by uwen oorlove / seyden de vier Koninghen. Ick sal dan met u gaen om te hooren wat sy u seggen sal. Ende als sy binnen ghegaen waren inde Kamer / ende de Koninginne van Vranckrijck alsoo ghekleedt saghen / soo deden sy haer

haer seer groote Reverentie/ en zy groote hun wederom/ ende toonde hun-lieden blijde gesichte. Aldus waren zy seer verwondert dat zyse in soo rijckelicken staet sagen. Doen seyde haer de Koninck van Navarre al lacchende: Hoe Mevrouwe/ zijn de Lelien op u lijf geklommen? Ja/ seyde se lief Couzijn/ maer daer isser noch veel meer van binnen/ die nimmermeer daer uyt komen en sullen. Als Koninck Jan dit verstont/ so was hy daerom seer blijde/ maer hy en liet het niet blijcken. Alst al ghereedt was/ doe gingh hy inde Kercke/ die was kostelick behangen met Lely bloemen ende de Koninck schonckse der Kercke ende alle de Ornamenten van den Outaer/ die grooten rijckdom weert waren. Wat soude ick u meer vertellen/ de feeste duerde veerthien Daghen langh. Doe gaf Koninc Jan rijckelicken giften den Koninck ende der Koninghinne van Spangien zijn behoude vader ende moeder: So dede hy oock den Coninck van Arragon/ van Portugael/ ende van Navarre/ ende hunne Huys-vrouwen/ ende alle de Ridders/ alsoo dat een yeghelijck hem hooglick bedanckte/ ende zyn wel te vreden waren.

Hoe Koninck Jan oorlof nam aen zijn behoude Vader ende Moeder/ ende van hunne komste in Vranckrijck.

Het xiij. Capittel.

NAe dat de Bruyloft ghepasseert was so quam de Coninck van Vranckrijck totten Coninck van Spaengien ende tot de Coninginne/ in't by wesen van haer Dochter zijn Huys-vrouwe/ ende seyde tot hun: Lieve Vader/ ende ghy lieve Moeder/ ghy weet dat ick grooten last hebbe om mijn Rijck te regeeren/ ende met my den meesten-deel van mijn Baroenen hebbe/ ende heb mijn Moeder alleen ghelaten/ dewelcke ick weet groot verlanghen heeft om my te sien: Daer om ist uwe believe/ ghy sult my oorlof geven/ ende duchtende dat ghy het u belghen mocht/ soo en derf ick aen u gheen oorlof nemen/ om mijn Lief wegh te voeren. Hierom ist dat u belieft dat zy blijve/ so bevele ickse u/ en ick sal haer haren staet laten/ alsoo als sulcken Coninginne betaemt/ want van uwe goede en wil ick niet dat zy verteere. Ick bid u/ tracteert uwe volck wel/ ende wacht u van

die

die te verdrucken / soo sullen zy God voor u bidden. Als hy dese woorden sprack/ so weende de jonghe Vrouwe dat haer de tranen overvielen/ siende dattet met haer gheschapen was te blijven/ende dat haer lief wech trecken soude sonder haer. Hoorende de Koninck van Spaengien 't gene de Coninck van Vranckrijck hem had geseyt / so antwoorde hy hem aldus: Lieve Sone / nadien u believt heeft my dese eere aen te doen / dat ghy hebt ghenomen mijn Dochter ten Wyve / soo bid ick u/ dat ghy haer niet en wilt verlaten: want sonder u en soude zy niet konnen gedueren. Soo bid ick u / dat ghy in dit Rijcke wilt stellen sulcke Ruwaerts / als u believen sal / want van nu voorts levere ick u het Koninckrijck. Mijn Heere seyde de Coninck van Vranckrijck. Ick bid u datmen nimmermeer hier af en spreke / want met dit Coninckrijck ende met het mijne/ so lange als ghy sult leven suldy meughen doen/ dat ghy wilt: want zijn des seker / dat uwe Koninckrijc noch uwe goeden my niet en hebben verweckt om uwe Dochter te nemen / maer haren goeden name. Ende nademael dattet u believe is / dat ickse mede leyde / so ben ic daer af blijde / ist sake dat sy daer in wil consenteren. Als de Coninginne van Vranckrijk dese woorden hoorde so vielse op haer knien voor hem / en seyde: Mijn Heere / waerom begeert ghy mijn consent? Want op mijn trouwe ick en hebs geene dan ghelijck het uwe dat aenveert/ ende ick verseker u dat ghy niet en soudt kunnen yet begeeren het en believt my: Want waer 't by alsoo dat ick koste ghe-weten al uwen wille / nae mijn vermeugen soude ick 't volbrengen. Lange tijdt spraken zy te samen van dese scheydinge/ die te langh zijn soude om te vertellen. Ten lesten nae veel redenen / ghewens ende verlangens / namen zy oorlof d'een aen d'ander. Ende alles veerdigh zijnde dat ter reyse dienstigh was / soo scheyden de Koninck van Vranckrijck ende de Coninginne uyt Spangien / ende deden soo veel door hun dach-reysen / dat zy in Vranckrijck quamen / daer zy ontfanghen werden inde groote Steden met groote eere ende triumphe/ principaelijck tot Parijs / daer de onthalinghe diemen hem dede / so groot was/ dat het te langh soude zijn om te vertellen: Want seer groote eere wert hunlieden gedaen / ende den Heeren ende Baroenen van Spangien die hun Vrouwe hadden uytghelevdt ghedaen tot Parijs toe. Alsoo bleven zy ses Maenden lang in Vranckrijck: ende binnen desen tijde maeckten zy goede ciere. Daer nae keerden sy wederom in Spangien. Ende ten eynde van neghen Maenden / baerde de Koninginne eenen schoonen Sone: Ende vijf Jaren daer na gelagh zy van eenen anderen/ welcke wert Koninck van Spangien/ nae de aflijvigheyt van zijn Groot-vader. Ende den eersten werdt Koninck van Vranckrijck / na zijnen Vader / die leefde langh/ hielt zijn Coninckrijck in goede vrede en eenigheyt. Daer nae verscheyden sy uyt dese wereldt / om te reysen inde eeuwighe glorie des Hemels / daer ick Godt bidde dat hy ons gratie toe gheve dat wy daer mogen komen / AMEN.

FINIS.